ANKARA HALKEVİ YAYINLARINDAN
EN BÜYÜK BOY No. 1

Tarih ve Müze Şubesi

ESKİ ANKARA EVLERİ

I

ERZURUM MAHALLESİNDE YUSUF OĞRAŞ EVİ

HAZIRLIYANLAR
MAHMUT AKOK VE AHMET GÖKOĞLU

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA
1946

İÇİNDEKİLER

Metin T. T. K. Basımevinde, levhalar Güzel Sanatlar Matbaasında,
renkli levhalar da Millî Eğitim Basımevinde basılmıştır.

ÖNSÖZ

Ankara Halkevi Tarih ve Müze Komitesi, bu küçük eserle yeni bir seriye başlamış bulunuyor. "Eski Ankara evleri„ adını taşıyacak olan bu seride, sayıları gittikçe azalan ve Türk sivil mimarisinde özel bir yeri bulunan eski Ankara evlerini tanıtmaya çalışacağız.

Eski Ankara evleri, Türk okurları için hiç bilinmeyen bir konu değildir. Ankara evlerine dair, son 20-25 yıl içinde bazı yazılar çıkmışsa da, bu evleri bütün özellikleriyle tanıtan ilmî bir eser yok gibidir. Biz, bu seri ile bu büyük boşluğu doldurmak iddiasında değiliz. Daha yetkili araştırıcılar tarafından yapılacak daha ilmî araştırmalara bir başlangıç, küçük bir yardım demek olan bu yayınların, ilerde daha mükemmellerini görmek, büyük dileğimizdir. Ancak, zamanla ve yeni ihtiyaçların sevkiyle, bu evler ya büsbütün ortadan kalkmakta veya eski şekillerini bozacak değişikliklere uğramaktadır. Bundan dolayı belki 15—20 yıl sonra ortada incelenecek bir bina bulmak mümkün olmayacaktır. Ankara Belediyesinin ve Millî Eğitim Bakanlığı Müzeler Umum Müdürlüğünün bu sonucu gözönünde tutarak şimdiden ayakta kalabilen bir kaç binayı satın alıp, onarma ve koruma tedbirleri almasını, şükranla anmak isteriz.

Ankara evleri, gelenek, iklim ve sosyal hayat şartlarına göre, uzun yılların verdiği tecrübelerle meydana gelmiş bir plân ve yapı özelliği taşırlar. Biz bu eserde bu özellikleri plân, kesit ve detay resimleriyle, fotoğrafla ve renkli levhalarla belirtmeğe çalıştık. Renkli resim basmanın güçlüğü ve pahalılığı yüzünden yalnız bir tek levha ile yetinme zorunda kaldık. Ankara evlerinin en büyük özelliği, iç süslerde göze çarpar. Tavanlar, kapılar, pencereler, ocaklar güzel motifler ve renklerle bezenmiştir. Modern Türk evini yaratacak olan genç mimarlarımıza bu motiflerin ve bu renklerin bir ilham kaynağı olacağına şüphe yoktur.

Ankara Halkevi Tarih ve Müze Komitesi, dört beş yıl önce bu etüdlere başlama kararını vermiş ve üyelerinden Mahmut Akok'u bu işle görevlendirmişti. Arkadaşımız ilk hamlede şimdi yayınladığımız evin etüdlerini bize getirdi. Diğer bir arkadaşımız Bay Ahmet Gökoğlu da, Ankara evleri hakkında genel bilgi veren bir yazı hazırladı. Bu suretle meydana gelen ilk eseri baskı güçlüklerinden dolayı şimdi yayınlamak imkânını bulduk. Adetleri 8 veya 10 u geçmeyen bu evlerin etüdlerine devam etmek ve maddî imkân buldukça yayınlamak kararındayız. Bu suretle bir kaç yıl sonra yüzlerce plân, kesit ve detay resimlerinden mürekkep bir eski Ankara evleri kolleksiyonu meydana gelecektir.

Bu eserin yayınlanması için çok gayret ve ilgi göstermiş olan evimizin eski Başkanı sayın Ferid Celâl Güven'e burada teşekkür etmeği ödenmesi gereken bir borç biliriz.

Ankara Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Başkanı

ULUĞ İĞDEMİR

ANKARA EVLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

AHMET GÖKOĞLU

Ankara'da, dinî mimariye ait Selçuklar devrinden kalma binalar bulunduğu halde, (594 de yapılan Hisar'daki Alâettin Camii) sivil mimaride böyle eski binalar bulmak mümkün değildir. Çünki; Ankara'nın eski ikametgâhları, ağaç ve kerpiç gibi ömrü az olan malzeme ile yapılmışlardır.

Mimari ve tezyinat bakımından değeri olan en eski bina, 1118 hicrî yılında yapılan Mürurî mahallesinde Kadın Kız zade Abdullah efendinin konağı, en son bina da 1239 da yapılmış olan Leblebici mahallesinde (Yeğenbey mahallesi) ormançı Halid'in evidir.

Bu iki tarih arasındaki binalara ait kronoloji listesini aşağıya dercediyoruz.

No. 1

1118 de yapılan Müruri mahallesinde (Samanpazarı civarı) Kadın kız zade Abdullah efendi konağı.
1132 de yapılan Baryacı mahallesinde (Kırgız) Enver zade İbrahim ağa konağı.[1]
1150 de yapılan Kecik mahallesinde (At pazarı civarı) Derviş ağa evi.
1157 de yapılan Karamusalla mahallesinde (Kırgız) Tirit zade Bay İsmail evi.
1185 de yapılan Bay Rüstem mahallesinde (Ulucanlar semti) Bay Süleyman evi.[2]

No. 2

1203 de yapılan Direkli mahallesinde (Başkır) Yüzbaşı Süleyman evi.
1206 da yapılan Kattani mahallesinde (Nazım Bey) Hacı Halil evi.
1207 de yapılan Koyun pazarında kasap Osman çavuş evi.
1225 de yapılan Tahta Kalede Toygar zadelerin evi.
1239 da yapılan Leblebici mahallesinde (Yeğenbey) Ormancı Halid'in ev.i[3]

1 numaralı kronoloji cetvelinde gösterilen binalardaki nakışlarla, 2 numaralı cetvelde gösterilen binalardaki nakışlar arasında bâriz farklar görülmektedir. Bunlar, ayrı ayrı mektebe mensup olan sanatkârların eseridir. "1118„le "1185„ tarihleri arasında yaşıyan sanatkârlar, tarihin seyrince devam eden, Türk sanat geleneğine kendi şahsiyetlerinin de ilâvesiyle yeni bir üslûp meydana getirmişlerdir.

Bu üslûbun mensup olduğu mektebi yaratan "1090„ hicrî yılında yapılan Zincirli Caminin kapısında adı bulunan ve bu caminin nakışlariyle 1126 hicrî yılında yapılan Hacı-Bayram camii'nin nakışlarını yapan, Nakkaş Mustafa'dır. İşte bu nakkaşın kurduğu mektepten yetişen ustalar, 1203 tarihine kadar Ankara nakışlarını idare etmişlerdir.[4]

Kuyulu Mescid'in nakışlariyle Nakkaş Mustafa tarafından yapılan Zincirli ve Hacı-Bayram camileri nakışları arasında fark vardır. Bu mescidin nakışları, üslûp ve renk itibariyle diğerlerine benzememektedir. Bunun nakkaşı Nakkaş Mustafa'dan önce yaşadığına göre, aynı nakkaşın kurduğu mektepten başka bir mektebe mensuptu.[5]

Bu suretle Ankara'da Nakkaş Mustafa mektebine tekaddüm eden diğer bir mektebin daha mevcut olduğu anlaşılmakta ise de, bu kısım tetkik sahamızın haricindedir. Zira biz bu etüdümüzde münhasıran Nakkaş Mustafa'ya izafe edilen 1118—1203 seneleri arasındaki sanat eserleri meyanında bulunan bir evin tetkikiyle meşgul olacağız.

[1] Hars ressamı Naci: *Ankara'da Lale devri*, 6 Ağustos 1340 tarihli Hakimiyeti Milliye.
[2] Hamit Zübeyir Koşay: *Ankara Budun bilgisi*, 1935. S. 252.
[3] Hars ressamı Naci: *Ankara'da lâle devri*, 6 Ağustos 1340 tarihli Hakimiyet-i Milliye.
[4] Mübarek Galip: *Ankara*, 1341, cilt 1 S. 30.
[5] Aynı eser, aynı sayfa.

2 numaralı listede gösterdiğimiz 1203 — 1239 arasında yaşıyan sanatkârların mektebi bundan evvelki Nakkaş Mustafa mektebinden tamamiyle başkadır. Şarktan gelen ilhamla tersim edilen *flöral* ve *geometrik* tezyinatın yerine, Garptan ilham alan *Barok* üslubunun kıvrık yaprakları, oynak münhanileri hâkim olmıya başlamıştır. 1203 hicrî yılında Ankara'da yer almıya başlıyan Barok devrine ait eserlerin mütalâası da mevzuumuz dışında tutulmuştur.

Yapılış tarihleri ve mensup oldukları mektepler açıkça belli olan yukarıdaki listelere ilâveten, mutlak tarihleri belli olmıyan evleri ihtiva eden üçüncü bir listeyi daha buraya koyuyoruz [1]:

No. 3

1 Kattani mahallesinde (Nazım Bey) Hemhüm mescidi yanında Bülbül İbrahim evi.
2 „ „ „ „ „ „ Sirkecioğlu Bay Riza evi.
3 „ „ „ „ „ „ Bay Kahraman evi.
4 „ „ „ „ „ „ Bayan Azime evi.
5 Kayabaşında (Çeşme mahallesi) Bay Cemal Ahmet evi.
6 „ „ Altay oğlu Bay Ali evi.
7 „ „ Polis İsmail'in oturduğu ev.
8 Direkli mahallesinde (Başkır) Yüzbaşı Bay Süleyman evi.
9 „ „ Yüzbaşı oğlu Bay İsmail evi.
10 Büyük asfaltta kırk odalı Kazasker hacı Tevfik evi.
11 Hisar'da otuz odalı Bay Kerim evi.
12 „ Bay İbrahim evi.
13 Leblebici camii civarında Maliyede hukuk müşaviri Bay Raşit evi.
14 Hacıdoğan mahallesinde (Doğanbey) Ezberciler sokağında 16 numaralı ev.
15 Hacı Musa „ (Demirtaş) Avukat Bay Mümtaz evi.
16 Hacı Murat „ (Tûran) ceviz altı sokağı 12 No. Polis Mehmet Rasim evi.
17 Resul Efendi camii civarında Kara dede oğullarından Bay Şevket evi.
18 Ağaç ayak camii karşısında kasap Bay Ali evi.

Şunu esefle kaydedelim ki, bugün bu evler arasında asıl şekillerini muhafaza edenler hemen hemen hiç kalmamıştır. Ankara'daki ev buhranı karşısında bu evlerde büyük mikyasta tadilât ve tamirat yapıldığından o kıymetli sanat eserleri bazılarında tamamen yok olmuş, bazılarında küçük parçalar halinde kalmıştır.

Meselâ 1 numaralı listedeki 1157 tarihinde yapılan Karamusalla'da Sakızlı sokak 48 numaralı evde yalnız bir tavan kalmıştır. Döşeme, duvar ve pencereler tamamen değiştirilmiştir. Bu tavandaki *bordür*lerin üzerinde bulunan *flöral* tezyinat, etüd mevzuumuz olan evdeki tezyinatla mukayese edilebilir.

Aynı mahallede yeni ay sokağı 19 numaralı evde de tamirat yapılmış, bunun da yalnız tavanı kalmıştır. Buradaki *flöral* tezyinat da mevzuumuz olan evdeki tezyinatla mukayese olunabilir.

Kayabaşı'nda Çeşme mahallesi, ceylan sokağında 6 numaralı Cemal Ahmed'in evinde de (3 numaralı listede 5 inci ev) büyük bir tadilât yapılmış, asıl şeklini muhafaza eden yalnız bir taraçası kalmıştır. Buradaki *flöral* tezyinat da etüd mevzuumuz olan evdeki tezyinatın aynıdır.

Yine Çeşme mahallesinin Mezit sokağında 1-5 numaralı Altay ağlu Bay Ali'nin evi dahi tadilâta uğramış, yalnız bir tavanı kalmıştır. *Bordür*'lerdeki *flöral* tezyinat aynı mektebin malıdır.

Nazımbey mahallesi Süngü sokağında Ziraat Bankası personel bürosunda memur Ahmet Asal'ın evi de esaslı tadilât görmüştür (3 numaralı listede 2 nci Sirkeci oğlu Bay Rıza evi). Bu evde yalnız bir tavan göbeği kalmıştır. Bu göbek, geometrik şekillerden teşekkül etmiş ve araları çiçek motifleri ile tezyin edilmiştir. Bu tavanda üç bordür bulun-

[1] Hâmit Zübeyir Koşay: *Ankara Budun bilgisi*, 1935, S. 250—252.

duğu ve bunların üzerinde çiçek nakışları mevcut olduğu ve fakat tamir esnasında bu nakışların yok edildiği ev sahibi tarafından söylenmektedir.

Nazımbey mahallesinin Uzun Kavak sokağında 37 numaralı Baise Hanım'ın evi, 18-V-1942 tarihinde ziyaret ettiğim zaman, hiç bozulmamış, asıl şeklini tamamen muhafaza etmekte idi. Üst katta, etrafı alçak duvarlarla çevrili bir *Seyregâh* vardır. Bu seyregâhın tavanı ve bordürleri tamamile tetkik mevzuumuz olan evle kabili mukayesedir. Buradan bir kapı ile büyük bir odaya girilmektedir. Bu odanın tavanında bulunan üç bordürdeki tezyinat da üzerinde çalıştığımız evle kabili mukayesedir. Yazılar, pencereler, hülâsa herşeyi olduğu gibi duruyordu. 1-II-1943 tarihinde aynı sokaktan geçerken bu evin tamir edilmekte olduğunu gördüm. Bu suretle şimdiye kadar orijinalitesini muhafaza eden bir sanat âbidesi daha yok oluyordu.

Bütün bunlar karşısında yeğane teselli kaynağımız, bütün bu evlerin karakterlerini üzerinde toplıyan etüd mevzuumuz olan bu evi, olduğu gibi ilim âlemine arzedebilmemizdir.

Mimarî :

Ankara evleri akseriyetle iki katlıdır; alt kat avlusunda uşakların, aşçıların, kâhyaların odalariyle bazılarında bir de ahır bulunmaktadır. Birinci katta ev sahibinin oturduğu odalar vardır [1].

Evlerin üst katına birer merdivenle çıkılmaktadır. Bu merdiven ekseriyetle evin dışında ve bir tarafı açıktır. Merdivenden üst kattaki taraça veya seyregâha çıkılmaktadır. Sütunlu taraçaların bazıları evi üç cihetten kuşatır. Bu sütunların başlıkları arası bazı evlerde düz, bazılarında kemerlidir. Kaideleri arasında da ya bir alçak duvar veya parmaklık bulunmaktadır [2].

Seyregâh denilen kısım evin bir köşesinde, ekseriyetle dışarı tarafından evin duvarına bitişik, etrafı açık, üstü kapalı, oda şeklinde bir yerdir. Taraçalarda olduğu gibi buralar da ağaç sütunlarla çevrilmiş ve bu sütunların araları ya düz bırakılmış, ya kemerlerle tezyin edilmiş ve alt taraflarına da parmaklıklar konulmuştur.

Ankara evlerinde kirişlerin birer ucu, içerdeki bölmelere istinat ederek birbirleri üstüne merdiven gibi kademe kademe konulmuş ve alt kat duvarına nazaran bir çıkıntı meydana getirilmiştir. Bu çıkıntı, Bizans binalarındaki taş ve tuğla bindirmelerden husule gelen "İstitâlelerden" mülhem olup sokaktan yer kazanmak, dolayısiyle üst katın sahasını genişletmek için yapılmıştır [3].

Üst kattaki odalar, bazı evlerde bir *sofa* etrafına, bazılarında da taraçaların bir tarafına toplanmıştır. Sofalı evlerde oda kapıları tabii olarak sofaya, taraçalı evlerde de taraçaya açılmaktadır.

Şekil ve tezyinat bakımından en mutena odalar üst katta bulunmaktadır. Buralarda misafir odaları, hususî toplantı odaları ve hususî yatak odaları vardır. Misafir odalarının ekserisinde kapıdan girince, parmaklıkla döşemeden ayrılmış bir yer vardır ki, burası uşakların ev sahibi veya misafirden emir almak için durdukları yerdir. Buraya *Saffi-Naal* derler [4]. (Ayakaltı, Sedir altı)

Bir kasım içtima odalarında dinî mimaride bilhassa camilerde gördüğümüz mahfel (Tribün) lerden mülhem olarak yapılmış yerler vardır. Buradan odanın içine delikler açılmış, kafesler konulmuştur. Sebebi: Yapılacak dinî ayinlere (Namaz, mevlût gibi) kadınların da iştirak ve istifadelerini temin içindir.

Eski Ankara evlerinde döşemeler, kare şeklinde tuğlaların yan yana getirilmesile yapılmıştır. Bu şekildeki döşemelerin mütenazırı olmak üzere bazı evlerin tavanları küçük çubuklarla kare şeklinde mozayıkvâri tezyin edilmiştir. Bu tavanların ekserisinde gayet musanna göbekler bulunmaktadır.

[1] Celâl Esat: *Türk Sanatı*, 1928 S. 117.
[2] Mubarek Galip: *Ankara evleri*, Muallimler Birliği mecmuası sayı 8 Şubat 1926.
[3] Celâl Esat *Türk Sanatı*, 1928 S. 116.
[4] Aynı eser, S. 117.

Bazı odaların duvarlarında sabit dolaplar vardır ki yatak dolabı veya gusülhane (yıkanma yeri) olarak kullanılmaktadır. Cephede ve ortada alçıdan kabartmalarla tezyin edilmiş mihrap şeklinde ocaklar vardır. Bir çok evlerde bu ocakların yanlarında küçük küçük hücreler bulunur ki, bunlara *tembel deliği* denilmektedir. Yine bazı evlerde kapının yanında bir büyük hücre, bunun etrafında diğer küçük hücreler bulunur ki, büyük hücreye ayna, küçüklerine de sürahi ve bardak konulur.[1]

Bir çok evlerde sokaklara pencere açıldığı gibi, taraça veya sofaya da aynı şekilde pençereler açılmıştır. İcabında kapamak için bu pençerelerin dışarısına bir de tahta kapak veya kafes konulmuştur. Sofa ve taraçaya açılan pençerelerdeki kapaklar, harem kısmının odadan görünmemesi içindir. Bu takdirde odanın içi karanlık olacağından buna çare olmak üzere esas pençerelerin üstüne, renkli camlarla süslenmiş alçıdan mamul küçük pençereler de ilâve edilmiştir.

Bazı evlerin duvarlarına *terek* denilen raf halinde bir " korniş „ de konulur.[2]

Tezyinat :

Türk sanatında umumî olarak birbirinden ayrı dört cins tezyinat şekli vardır:[3]

1. Sembolik tezyinat
2. Geometrik „
3. Flöral „
4. Yazı.

Ankara evlerinde bu tezyinat şekillerinin hepsini, bilhassa son üçünü bulmaktayız.

Geometrik tezyinatı tavanlarda, tavan göbeklerinde, kapılarda ve evlerin diğer aksamında görmekteyiz. Buralarda tezyinat elemanı olan daire, yıldız ve menşurun muhtelif şekilleri kullanılmıştır.

Ankara evlerinde hâkim olan tezyinat şekli *flöral* tezyinattır. Türk sanatında bu şekil tezyinat üç kategoriye ayrılır.[4]

1. Menşei hayvan olup *stilize* edilerek meydana getirilen flöral tezyinattır. Buna *Rumi* veya *Selçukî* derler.

2. Menşei nebat olup üsluplaştırılarak yapılan flöral tezyinattır. Buna *Hataî* derler.

3. Hakikî veya tabiî tezyinat.

Ankara evlerinde birinci kısım tezyinat şeklini göremiyoruz; ikinci ve üçüncü tezyinat şekillerini bol bol buluyoruz.

Elma, nar, armut, ayva, kırmızı ve beyaz çilek,[5] gül, karanfil, lâle, sünbül,[6] boru çiçeği, yıldız çiçeği,[7] saksı içinde çiçek demetleri, tabaklar içine konulmuş meyvalar, ağaç resimleri, cami şekilleri, bazı evlerin maktai ve bu evde kullanılması gerekli bulunan eşya maharetle nakşedilmiştir.[8]

Bütün bu tezyinat elemanları tavanlardaki bordürlere, duvarlardaki raflara, pencere veya kapılar üzerine konulan panolara, dolap kapıları ve sair aksama mutena bir şekilde tersim edilmiştir.

Bütün bu nakışlar, yağlı boya ile yapılmış değildir. Ankara evlerine yağlı boya *rokoko* devrile girmektedir. Nakkaş Mustafa mektebine bağlı olan 1118 ile 1203 tarihleri arasında yapılan nakışlar tutkallı boyalarla yapılmıştır.[9]

1 Celâl Esat Arseven: *L'Art Türk*, 1939, S. 95.
2 Mimar Hikmet: *Türk evleri*, Türk yurdu, sayı 17-18, S. 46.
3 Celâl Esat Arseven *L'Art Türk*, S. 216.
4 Aynı eser S. 226.
5 Mübarek Galip: *Ankara evleri*, Muallimler birliği mecmuası sayı 8.
6 Hars ressamı Naci *Ankarada lâle devri*, 6 Ağustos 1340 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesi.
7 Mimar Hikmet: *Türk evleri*, Türk Yurdu, sayı 17—18 S. 47.
8 Mübarek Galip: *Ankara*, 1928, cilt 2, sahife 51—52.
9 Şerafettin, *Ankara'da Türk asarı mimariye ve tezyiniyesi*, 9 Mayıs 1926 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesi.

Mahlul boyalara astar olarak üstübeç veya hafif bir alçı tabakası sürülmüş, bu astarın üstüne nakkaş keskin renkleri vurmuştur. Renklerdeki şeffafiyeti temin için de boyanın içine balmumu, zamk veya bal gibi maddeler konulmuştur.[1]

Nakışlarda en ziyade toprak sarısı, kiremit kırmızısı ve yeşil kullanılmıştır. Umumiyetle dalların ve çiçeklerin esası, toprak sırası rengile yapılmıştır. Tezyinatın zeminleri ekseriyetle yeşil olup, nadiren kiremit kırmızısıdır. Üstübeç ve üstübeçli koyu mavi kullanıldığı gibi,[2] bazı nakışlarda krem, aşı kırmızısı ve nuhudi renklerle beyaz renk de kullanılmıştır.[3]

---

[1] Mubarek Galip: *Ankara*, 1928 cilt 2, S. 51-52.

[2] Şerafettin: *Ankara'da Türk asarı mimariye ve tezyiniyesi*, 9 Mayıs 1926 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesi.

[3] Mimar Hikmet: *Türk evleri*, Türk Yurdu, sayı 17-18 S. 47.

ANKARA'NIN ERZURUM MAHALLESİNDE, YUSUF OĞRAŞ EVİ HAKKINDA

MAHMUT AKOK

Durum ve plân

Bu bina, zamanla etrafındaki yerleşmenin sıklaşmasından, pek dar bir sokak üzerinde kalmıştır. Ön tarafta dört metreye yakın yükseklikteki bahçe duvarile sokaktan ayrılmış olup, sekiz metre içerlek bulunmaktadır. Avlusu alelâde kalker taşlarile kaldırım döşelidir. Bu kısım da, sonradan yapılmış, kömürlük vesaire gibi ek yapılarla darlaştırılmıştır.

Plân bakımından; dört duvar ve tek çatı altına, üst kat, asma kat ve bodurum kat yerleştirilmiştir. Esas oturma yerleri üst kattadır.

Üst kat:

Bu kata çıkmak için, avlunun kuzey yönünden başlıyan, bir asma merdiven vardır. Önce sofanın sahanlığına ulaşılır. Sonra birer basamakla balkon (seyregâh) veya sofaya geçilir. Gerek balkon ve gerek merdivenin avluya bakan kenarları zarif ağaç parmaklıkla korunmuştur. Bunlar fazlasile eskidiğinden bir çok parçaları sonradan yenilenmiştir.

Balkon (Seyregâh):

Evin ön avlusuna bakan yönünde, doğu ve kısmen güney açıklığını rahatça görebilir durumdadır. Ankara'nın bu çağ evlerinde böyle açık manzaralı balkon ve sofaları, mimarlığının esas parçaları olarak daima görmekteyiz. Geniş ve çok süslü bir saçakla gölgelenen bu yer, akşam saatlerinin bulunmaz bir istirahat köşesidir. Balkon tavanı da zengin süslerle bezenmiş olduğundan evin ihtişamını yola karşı bir kat daha arttırmaktadır.

Sofa:

Önü açık olarak merdivene bağlanmıştır. Yer döşemesi bugün tahta olarak görülüyorsa da, eskiden tuğla pilâkalarla kaplı olduğu anlaşılmaktadır. Sofadan odalara geçilen kapı önleri de basamak şeklinde sahanlıktır.

Salon ve Divanhane:

Sofanın sağ duvarı dibindeki kapıdan s a f n a l denilen bir çeşit bekleme yerine girilmiş olur. Safnal ile asıl salonu birbirinden hafif kemerli koltuklar ve ağaç parmaklıklarla bir basamak ayırt eder. Divanhanenin yeri tuğla döşemelidir. Avlu yönündeki kalın duvarının tam ortasında tabandan tavana kadar yükselen zarif bir alçı ocak yer almıştır. Üç taraf duvar kenarlarında 120 santim genişlik ve 15 santim yükseklikte sedirler bulunuyor.

Salonda, dördü avluya dördü kuzey yöne ve üçü de sofaya bakan on bir pencere vardır. Bunların yedi tanesinin üstünde ayrıca alçıdan süs pencereleri de bulunmaktadır. Gerek sofaya ve gerek dışarıya bakan pencerelerin hepsinde tahta kapaklar ve demir parmaklıklar bulunur. Salon ve safnal tavanları birbirinden ayrı şekillerde tertiplenmiştir.

Odalar:

Sofanın sol duvarındaki kapıdan girildiği zaman, ağaç bir perde duvariyle ayrılan, küçük geçitten sonra bir başka odaya varılır (Resim 1 No. 6). Buranın tavanı, perde duvarı, pencere ve dolap pervazları ayrı bir itina ile süslenmiştir. Odanın yeri, bugün tahta döşemeli ise de, eskiden tuğla olduğu, geçit kısmındaki kalıntılardan anlaşılmaktadır. İkisi balkona, üçü sofaya bakan beş penceresi ile aynı yerlerde alçı süs pencereleri olduğu gibi, alt ve üst pencereler arasında bütün odayı çevreleyen çok zarif bir raf (sergen) da bulunur.

Sofanın dip duvarındaki sağa düşen kapıdan girildiği zaman karşımıza büyük bir oda çıkar. Güzel süslenmiş bir tavanı vardır. Pencereler sonradan genişletilerek başka biçime sokulmuştur. Sofanın diğer kapısından, sade bir şekilde süslenmiş daha küçük bir odaya girilir. Burası oldukça kapalı ve az ışıklı bir yerdir. Birtakım yerli dolaplar esas duvarlara sokulmuştur. Tavanı bir pervazlı ve sade süslüdür.

Üst kat plânının genel olarak incelenmesi sonunda, kuzey yönü tutan duvar parçalarının ince oluşu, 4 numaralı odanın pencere duvarlarının içerlek yapılışı ve oturma katı olan burada lüzumlu bazı tesislerin eksik bulunuşu, bu misafirhanede zamanla bazı değişiklikler yapıldığı kanaatini vermektedir.

Asma kat : (Resim 2)

Binanın doğu yönünde, büyük salonun altında, yüksekliği az, bir oda, bir depo ve bir geçitten ibaret asma kat vardır. Odalar bahçeye açılan küçük pencerelerle ışık alır. Asma katın giriş yeri zamanla birçok tamirler görmüşse de, yine eski biçimini muhafaza etmektedir. Bu kattaki odanın taban döşemeleri tahta, geçit, papuçluk ve sofa döşemeleri tuğladır.

Bodrum kat : (Resim 3)

Kalın kerpiç duvarlarla çevrilen bu kat, binanın tamamen altını kaplamıştır. Buraya, büyük asma merdivenin altındaki kapıdan girilir. Sağ tarafta hizmetçi veya seyislere mahsus bir oda bulunur. Buna ahır sekisi de denilmektedir. Öbür taraflar, üst katın ağırlığını taşıyan dört direk arası, eve misafir olarak gelenlerin hayvanlarını barındırmak için, ahır ve samanlık olarak kullanılan yerlerdir. Bugün bile hayvanların bağlanmasına mahsus halkalar duvarların ağaç kuşaklarında görülmektedir.

Son yıllarda Ankara'nın kalabalıklaşması ve bu çeşit evlerde ahırlara ihtiyaç kalmaması yüzünden, bu evde de değişiklik yapılarak avluya en yakın ve güneş ışığı alabilecek yere, bir oda ile aralık yapılmıştır. Pencereleri de istenilen şekilde genişletilmiştir.

Yapı Tekniği

Duvarlar :

Temel duvarları bir metre genişlikte moloz taşlı ve çamur harçlı olarak yapılmış olup, alt kat duvarları birinci kat tabanı seviyesine kadar 80 santim kalınlığında kerpiçle örülmüşfür. Duvarların iç ve dış yüzleri, samanlı çamurla, dış yüzleri ayrıca kıtık karıştırılmış kireçle sıvanmıştır. Kalın duvarlar, boy boy yükseklikte ağaç kuşaklarla da bağlanmıştır.

Üst kata çıkan asma serbest merdiven, avlu zemininden itibaren oldukça büyük taşlardan yapılmış üç basamaklı bir alt sahanlığa oturtulmuştur.

Üst kat duvarlarının doğu, kuzey ve güney yönleri kalın kerpiçtendir. Ara bölmeler ağaç çatkı arasına kerpiç örülmek (Hımış) suretiyle yapılmış, 15 - 20 santim kalınlığında duvarlardır. Üst kat duvarlarının dış yüzleri de samanlı çamur üzerine kıtıklı kireçle ve iç yüzleri de çamur üstüne alçı ile sıvalıdır.

Çatı :

Ağaçtan çakma makaslarla yapılmış olup aşık ve merteklerle tertiplendikten sonra, alelâde tahta kaplanmak ve üstüne de kiremit döşenmek suretiyle örtülmüştür.

Resim 4 ve Resim 5 de görüldüğü gibi, çatı oldukça basık bir şekilde yapılmıştır. Avlu tarafiyle kuzey yönü, geniş saçaklar ve çok süslü kaplamalariyle binanın esas cephesini ayrıca güzelleştirmektedir. Çatının güney yönünün birdenbire üç köşeli kalkan duvarlariyle kesilmekte olması, eskiden başka bir yapının bu binaya bitişik olduğunu anlatmaktadır. Esasen bu yöne pencere de açılmamıştır. Bugün açık bulunanların da fazla yüksekte ve sonradan yapıldığı anlaşılıyor.

Taban döşemeleri :

Bir kısım taban döşemeleri, evvelce yazıldığı gibi, tahta kaplıdır. Başka birtakım tabanlar da kare biçiminde yassı tuğlalarla örtülmüştür. Bu tahta döşemelerin sonradan görülen lüzum üzerine yapıldığı buradaki incelemelerimizden anlaşılmıştır. Tuğla döşemeli tabanlar, bu çağ ev mimarlığına bağlı esaslı bir karakter olarak görülür. Bu döşemler, kat kirişlerine kaplanmış tahtalar üstüne 20-25 santim kalınlığında toprak ve çamur konulduktan sonra tuğla plâklar yerleştirilmekle yapılır. Tuğlalar aralarına (derzlerine) bazan ve ayrıca kireç harcın da konulduğu görülmüştür.

Tavanlar :

Çatının çatkı kirişlerine bağlanan ince kadronlar üzerine tahtalar çakılarak yapılmıştır. Kaplama tahtaları 1,5 santim kalınlığındadır. Tavanların kenarları, bir ve bazan dört sıra olarak pervazlarla çevrilmiş olup, tahta araları ile geniş tavan yüzleri, yarım yuvarlak kesitli ince çıtalarla, geometrik biçimde süslü bir şekle sokulmuştur (bak. Resim 7).

Doğramalar :

Bu binada iki çeşit kapı örneği vardır. Biri çakma düz tahta kanatlı olup, öteki kiniş ve tablalı denilen biçimde yapılmıştır (Resim 8). Binanın üst katında beş tane kapısı olup, en süslü ve işçiliği yüksek örnekler sofaya açılan odalardadır. Sofaya bakan kapı kasaları üstbaşlarında yazılı aynalar (kitabeler) bulunmaktadır. Kapıların yapılışında kullanılmış olan ağaç malzeme çıralı çamdır. Her tarafı çeşitli renklerle boyanmış ve sofaya bakan yüzleri de ayrıca nakışlanmıştır. Kapıların kilit, menteşe ve halka gibi maden takımları, dökme demirden yapılmıştır.

Pencerelere gelince, bunların kasaları çam ağacından olup, herbirinde yuvarlak kesitli demir parmaklıklar ve iki kanattan ibaret tahta kapaklar vardır. Menteşe, halka gibi maden takımlar da yine dökme demirdendir (Resim : 9). Bu kısımlar esasen yazlık daireler olduğundan bu devirde pencerelere cam takılmazdı. Onları tahta kapakla idare etmek mümkün oluyordu. Pencereler içinden ve dışından, zarif pervazlarla duvarlara uydurulmuş, sofaya bakan yüzlerine de, üzerleri yazılı aynalar konularak, ince nakışlarla bezenmiştir. Odalara bakan yüzlerinin üst başlarında ise, geniş raf şeklinde silmeli bir sergen geçerek bütün duvarları süslemiştir.

Perde duvarı ve yerli dolaplar :

Resim 1, numara 6 da gösterilen odaya girerken, sofa kapısiyle oda arasında bir perde duvarının bulunduğunu evvelce yazmıştık. İşte bu tahtadan yapılmış olan ince ve zarif duvarın odaya bakan yüzü, içerdeki dekoru bir kat daha zenginleştirmek için, natüralist durumda çiçek buketleri ve geometrik üslubda süslerle bezenmekle bu küçük odaya verilen değeri daha iyi anlatmaktadır (bak Resim 11, 12, 13). Alttaki geometrik üslupta süslü panolardan biri açıldığı zaman büyük eşyaların konulmasına yarayan bir yüklük görülür. Bu perde duvarı, çam malzemeden çiviyle çakılarak yapılmıştır.

Bu binada yerli dolap da (Resim 1) 3 numaralı odada görülür. Dolabın kasa ve pervazları tıpkı pencere ve kapılarda olduğu gibidir. Yerli dolaplar kalın kerpiç duvar içinde bırakılan boşluklara yerleştirilmiştir. Kapaklarında itinalı şekilde yapılmış nakışlar vardır.

Alçı işleri :

Evin sofaya, balkona ve avluya bakan pencerelerinin üst taraflarında, resim 10 da görüldüğü gibi, alçıdan yapılmış pencereler bulunmaktadır. Geometrik uslubla tertiplenen pencere süsleri hep bir örnek te, olup, iç ve dıştan aynı gösterіştedir. Alçı döküm arasında bırakılmış olan camlar da renksiz cinstendir.

Alçı işine başka bir örnek te, büyük odada bulunan ocaktır. Ocak odanın aylu duvarında bırakılan bir nişin önüne konulmuştur. Ocağın şekli, boyu eninden çok uzun bir dik dörtkendir. Çerçevesi üzerinde kabartma yaprak süsleri bulunmaktadır (Resim 10). Davlunbaz ile yaşmağı on köşeli pramit ve prizmanın yarısı biçimindedir. Bu her iki parça bir birlerine zarif bir silme ile eklenmiştir. Ocağın dış yüzleri, bu çağ evlerinde fazlasile görülenler gibi çok süslü olmayıp, sade bir şekilde tertiplenerek, daha çok düzeylere kıymet verilmiştir. Ocak yere esaslı iki koltuk ve genişçe bir sedir ile bastırılmıştır.

Yağlı boya nakışlar :

Arkadaşım, Arkeolog Gökoğlu ile bu konuyu paylaştığımız zaman, bu evde görülen nakışların ancak teknik açıklanmasını üzerime almıştım. Gökoğlu şimdiye kadar bu konuda yazılmış olanları bize getirmişse de teknik anlatmayı kolaylaştıraçak bu işin tarihinden de kısaca olsun bahsetmek lâzımdı. Bu sanatın geniş bir tarihi olduğuna — eski bir araştırıcısı olarak — işaret etmek isterim; yalnız bu konudaki yazı çerçevemiz bunu gereği gibi açıklamamıza yeter durumda değildir.

Türk Tarih Kurumunun yüksek teşvik ve yardımlarile Kastamonu Kasaba köyünde Candar Oğlu Mahmut Bey camiinde yaptığımız çalışmadan sonra, ortaya çıkan kıyaslamalarda, bu teknikte nakışın yaşamakta olan örneklerini yurdumuz içinde 600-650 yıl evveline kadar götürebilmiştik [1]; bir gün karşımıza daha çok eskilerinin çıkacağı muhakkaktır. Aralarında 300 sene gibi zaman farkı olan bu örneklerin karşılaştırılması, aynı sanatın devam ettiğini ve ancak aralarında üslupta bir ilerleme ile bazı değişmelerin bulunduğunu açık olarak göstermektedir. Öte taraftan bu süsleme sanatının başka teknik konulardaki özellikleri de buna işaret ederler. Bu yolla aralarındaki üslup farklarını kovalıyarak, Türk - İslâm süsleme sanatı içinde, 11 inci yüzyılın başlarına kadar rahatça gidebiliyor ve geniş ölçüde değişmenin ancak, sıkı üsluplamayı terk ederek naturalist ifadeye yaklaşma ile olduğunu anlıyoruz. Biz fazla bir cesaretle, boyalı nakışların tarihini fırça denilen aletin icadolduğu zamana kadar çıkarıp kaynağını bu yurdun tarihindeki maddî kültüre bağlıyabileceğimizi de umuyoruz.

Türk - İslâm çağı içinde görülen nakış ve süs sanatının kaynak elemanları arasında natür dışında bir takım senbol, mitaloji unsurlarının da bulunduğunu söylerler. Biz inceleme yap tığımız bu konuda böyle bir şeyin olmadığını açık olarak gördük.

Bir birlerinden 300 yıl kadar yaş farkı olan ve aynı teknik özellikleri arasında görülen üslup farkına gelince; bu konuyu ancak bize kadar gelmiş olan Hataî ve Rumî terimleri açıklıyabileceklerdir [2]. Bu iki terim bazılarınca başka anlamda kullanılmıştır. Halbuki her ikisi de muayyen nakış içinde üsluplama farklarına verilen adlardan başka bir şey değildir [3]. Hataî; fazla üsluplanmış bir karakteri, Rumî ise az üsluplanmış ve natüralist bir süs tarzını anlatırlar. Türk - İslam sanatında rumî denilen üslubu, daha çok 16 ncı yüz yıldan sonra kuvvetle görüyoruz. Halbuki bundan evvelki zamanlarda yürürlükte olan tarz daha çok Hataî denilen idi.

İşte misallerini verdiğimiz ve aralarında 300 yıl kadar zaman farkı olan örneklerden birinin eski tarzı ve ötekinin daha çok yeni üslubu gösetrmesinden başka bir şey olmadığından, konumuz olan nakışların üslubuna da Rumî denildiğini kabuledebiliriz. Geniş süsleme sanatlarının terimleri arasında böyle tarz ve üslup anlamında başkaları da vardır [4]. Bunlar çok defa üstat sayılan sanatcıların, sanat genişlemesine hizmet eden şehirlerinin adlarından çıkarılmış deyimlerdır. Bu anlamda konular üzerinde araştırma yapmak, tarihi yaşamış bu sanatın gerçek belgelerini bulmağa ve Tekniğini anlamağa, büyük yardım edecek ve kolaylıklar kazandıracaktır.

Bu süsleme sanatının içine katılan teknik elemanların incelenmesi, Türk - İslâm çağı diye adlandırdığımız yüz yılların siyasal ve kültürel egemenliğini ellerinde tutan Türk unsurunun bu sanat içinde yaptıklarını ve başardıklarını, kendilerine has özellikleriyle açığa çıkaracaktır.

Bilinmektedirki; süsleme sanatı, taş, çini, alçı, çeşitli madenler, tahta, deri, kâğıt, boya, kumaş ve başka malzeme üzerinde, kabartma, çizme, dövme, dökme, boyama, kakma, oyma ve basma tarzlarında ve birbirlerinden çok ayrı teknik özelliklerle kullanılmıştır.

Bu sanatların içinde, süsleme elemanlarının, muayyen üslup ve karakterlerinin teknik zorluklardan dolayl bir takım değişikliklerle başka başka formlara girdiğini ve sanatta zengin buluşlara ön ayak olduğunu görüyoruz. Asıl süslemeye kaynak elemanlar, bundan dolayı tanınamıyacak şekle girmişlerdir. Bunun için, bu konuyu aynı teknik varlıklar içinde ayrı ayrı incelemeden, bir hayal ürünü olan ve insan aklının zorlukla alabileceği mitolojik deyimlerle adlandırmayı doğru bulmuyoruz. Eğer bu süs sanatı örnekleri arasında bazı motiflerin tam kaynağını anlamıyorsak, onları üslup ve teknik bilimleri yardımiyle, girmiş oldukları formlarda yakalayıp ve tarih boyunca geçirdikleri değişiklikleri yan yana getirip manalandırmaya çalışmalıyız.

[1] Y u s u f A k y u r t: *Eşrefoğlu camii*, Türk Tarih Arkeologya ve Etnografya dergisi sayı; IV sahife 104 - 112 yapılış; 699 H. 1297 M. M a h m u t A k o k: *Candaroğlu Mahmut Bey camii*, Belleten No. 38. yapılış H. 768. M. 1366.

[2] C e l â l E s a t A r s e v e n: *L'Art Türk* sahife 226.

[3] Muhterem üstadım, Müzehhib Bahaettin Efendiye çıraklığım sırasında, kendisinden Hataî ve Rumî üslubları ile şekillerini talim etmiştim.

[4] D r. A h m e t S h e y l : Türk Tarihi ana hatları müsveddeleri II. seri No. 11

Bu süs sanatı, yüzlemesine genişliyen bir dekoratif iştir. Burada üçüncü ölçü olmadığından, kaynak konular alabildiğine iki ölçü ve çizgi arasında yayılıp gitmiştir. Aslında kabarık hacimli konular yaygın ve geniş formlarla yan yana konulmuş ve hepsi de muayyen aletlerin yapabildiği kadar işlenmiştir. Görülüyor ki, bu konuyu gelişi güzel ve akla geldiği gibi manalandırmaktan ziyade kendi içinde incelemek lazımdır.

Biz doğuda yaşıyan tasvir sanatının, tarih önü ve tarih içi çağlarda bu anlamda gelişmeler yaptığını esasen biliyoruz. Orada sanatcı istediğini, kendi anlayışı gibi yapmayı kabul etmiştir. Bunun için eskiden bir insan kabartmasında, başın yandan, gövdenin karşıdan, kalça ve ayaklarına yine yandan yapıldığını görerek, doğu sanatında bu çeşit tasvirciliğin sürüp giden bir gelenek olduğunu anlıyoruz. Yakın şark tarihi içinde yüz yıllar boyunca yaşıyan sanat dünyasının bazı gelenekleri üzerinde hatırlatmalar yaptıktan sonra, esas konumuz olan eve dönebiliriz. İnceleyeceğimiz işin, mimarlığa bağlı ağaç ve tahta üzerine boyama ve süsleme sanatı bölümü olduğunu hatırlatmak isteriz.

Ankara'da en yaşlısı 300 yılı geçmiyen evlerde gördüğümüz ve bu defa da rölövesini yapmak suretiyle ele aldığımız evin boya ile yapılmış nakışlarının şöyle bir teknik sıra ile bitirilmiş olduğunu görüyoruz.

1. Temiz perdahlanmış tahta yüzlerine yağlı bir beyaz boya astar sürülmüştür.

2. Tahtaların çatlak ve bozuk yerlerine bir çeşit macun sürülerek düzeltilmiş ve kapatılmıştır.

3. Bazı parçalar beyaz ve bazıları da sarı renkte olmak üzere ikinci bir kat boya daha sürülmüştür.

4. Sade renkte kalacak parçalar yeni baştan istenilen renkte boyanmıştır.

5. Nakış yapılacak parçalar, kâğıt üstüne çizilen desenler iğne ile delinip bir çeşit kalıp hazırlandıktan sonra, istenilen yerlere koyu renkte boyalarla geçirilmiştir. Bundan sonra (kalem) denilen fırçalar ve çeşitli renklerle nakışlar işlenmiştir. En son olarak da, esas desenin kenar çizgileri kara renkte boya ile çizilerek iş bitirilmiştir.

Üzerlerine ayrıca bir cilâ maddesinin sürülüp sürülmediği incelememiz sırasında anlaşılamamıştır. Çünkü en az 200 senelik bir eskime ve kullanmanın boyalar üzerinde bıraktığı bir tabaka vardır ki, bunun altından eski cilâ maddesini bir bakışta görüp fark etmek mümkün değildir. Her biri uzun emek ve çok masrafla meydana gelen bu işlere, ömürlü olması ve canlı görünmesi bakımından, bir çeşit cilânın sürülmüş olduğu pek âlâ ortaya atılabilir.

Renkler ve motifler:

Konumuz olan evde nakışlardaki renklere başlamadan önce Türk - İslâm çağı süs sanatlarındaki renkleme konusuna da bir göz atmalıyız.

Süs sanatlarının renklenmesinde, çeşitli teknik ilerleyişin zamanla geniş farklar gösteren tesirlerini bulmaktayız. Çinide kimyasal buluşlara uygun olarak elde edilen renklerin kullanıldığı ve renklerin yanyana konulma ve birbirlerine karışmalarından yeni yeni buluşlar ortaya konulduğu görülmüştür. Nitekim 15 inci yüzyılın bazı çini örneklerinde birbirlerine bulaşan renkler yüzünden, çifte çizgili bir çeşit ornemanın kullanılmış olduğunu ve bunun sanatta bir ilerleme ve buluş yaptığını görüyoruz.

Halı, kilim buna benzer dokuma, örme ve işlemecilikte ise, yün ve iplik gibi, güzel ve canlı renklerle boyama buluşuna uygun olarak, süsleme sanatı da bundan sonsuz zenginlik kazanmıştır.

Saraçlıkta derinin renklenmesine, tezhipte elde edilmiş renklerle, altunun da çeşit gösteren renklerine, mimarlıkta sıvalar üzerine jelâtinli ve yağlı boyalarda bulunan renklere ve başka süs sanatlarında da teknik icaplarla ortaya çıkan renk buluşlarına uygun olarak sonsuz çeşitler gösterilmiştir.

Bir süs genel heyeti, eğer usul ve üslubunda tam olarak çizilmişse renklerin istif şeklini kendi kendine belli eder [1]. Renklemelerde bir takım klasik metotların bulunduğunu daima görebiliriz.

[1] Bu, başlı başına bir konu olduğundan bu satırlarımız arasında açıklamıya imkân görülememiştir.

Şimdi konumuz olan evdeki nakışların renklerine bakacak olursak, bunun, bir çeşit keten yağı (Bezir) içinde eriyebilen toprak ve bitkiden yapılmış boyalardan ortaya çıkmış renklerle olduğunu görürüz.

Nakışlara sürülen renklerin üzerinden yüz yıllar geçtiği halde hâlâ canlılığı devam ediyor. Bol olarak görülen altun rengine yakın sarıdır. Nakışlar genel heyetine bir göz atınca, çeşıtli derecelerde kırmızılar, açıktan en koyuya doğru üç çeşitten aşağı olmayan yeşiller, laciverte yakın maviler, krem ile turuncu arasında dereceler gösteren sarılar, beyaz ve krem renkler bulunduğu, gibi, siyah ve kahverengi de görülür.

Motifler, yukarda süsleme sanatının üslubundan bahis açtığımız sırada belirttiğimiz gibi, (eski terimle Rumî denilen) natüralist bir üslupta yapılmıştır.

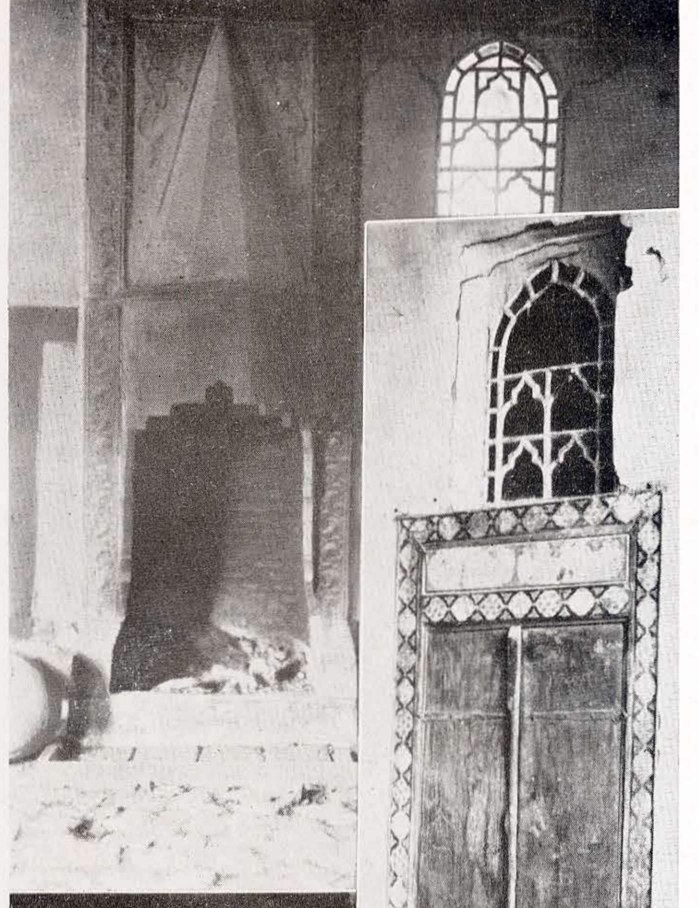
Bir çok kereler Hataî ve natüralist iki üslup bir birlerine karıştırılmış olarak da kullanıldığından, bu nakışlar arasında, az da olsa böyle örneklere de rastlanmaktadır. Bunun için bir çok motifleri gerçek formları içinde tanımak da mümkün olduğundan, nakış kalıbına girmiş lâle, karanfil, papatya ve başka çiçekleri görmekteyiz.

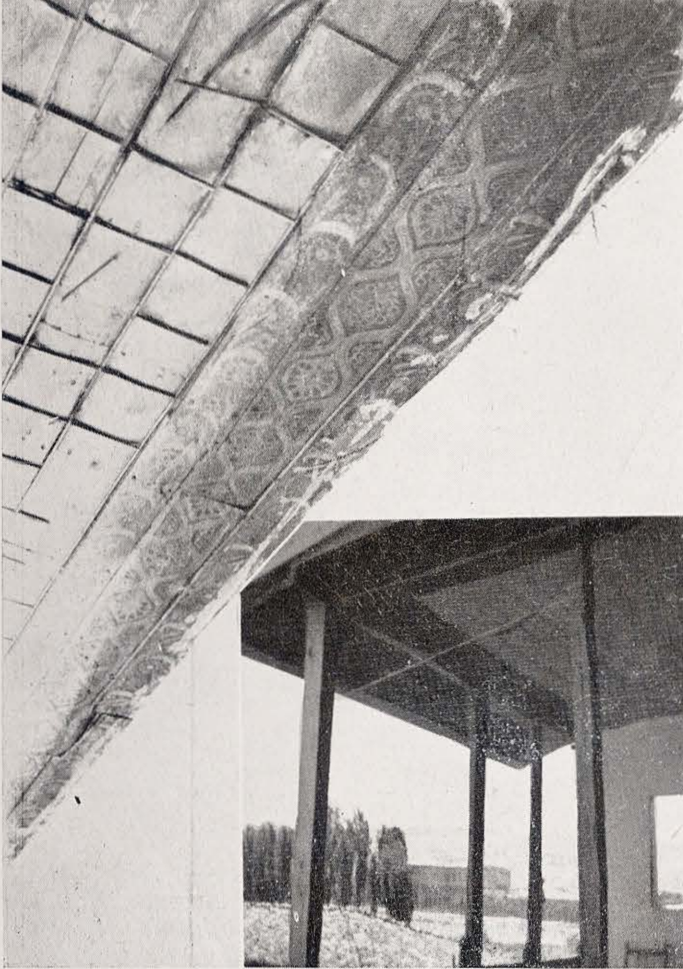
Nakışlar arasında bitkilerden çıkarılmış süslerden başka geometrik üslupta yapılmış olanlar da vardır.

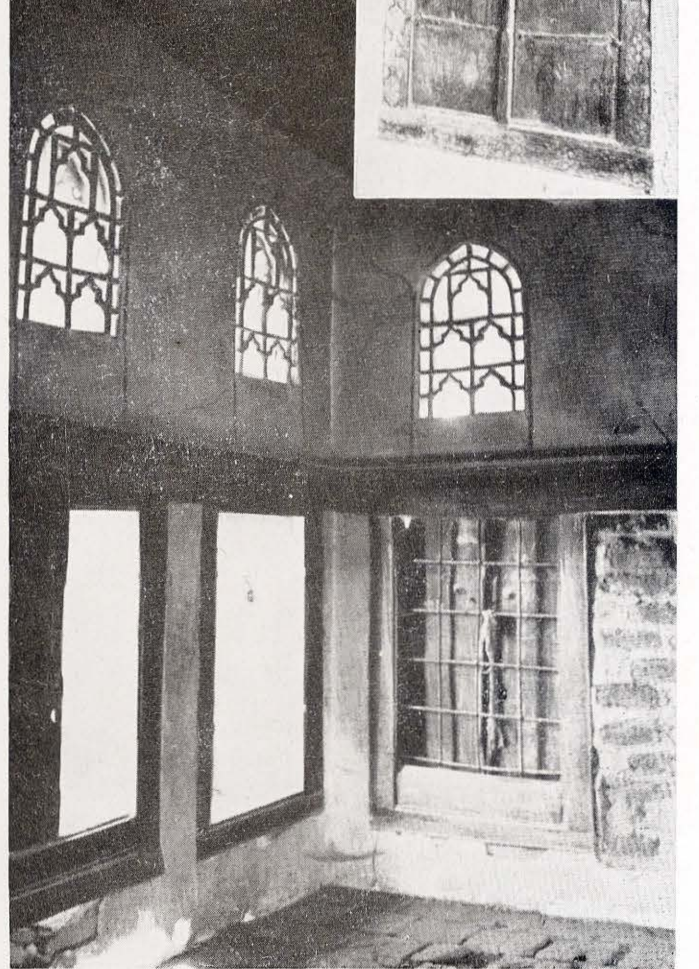
Yerinden alınarak resim 12—20 de gösterilen nakışlar gurubuna şöylece bakacak olursak, Rölüvesini sunduğumuz binada kullanış yerlerinin önemine göre tavan kenar pervazları, bir birlerine paralel sular biçiminde süslüdür. Motifler arasında nakış karekterine uygun yazılarla beyitler de bulunmaktadır.

Ankaramızda her gün biraz daha artan mesken ihtiyacı karşısında bu gibi evlerin çeşitli tamir ve değişikliklerle azalmaya ve kaybolmıya yüz tuttuklarını görüyoruz. Atalar armağanı olan bu evlerden birinin mimarlık rölövesini ve nakışlarının desenlerini yaparak, sanat severlere sunmakla, yeni ihtiyaçlara uygun Türk evi tipini arayanlara bir hizmet yaptığımıza kaniiz.

Bu eserde incelenen evin çeşitli görünüşleri

ODA 3

ODA 4

SOFA 1

SALON "DİVANHANE" 2

5

ODA 6

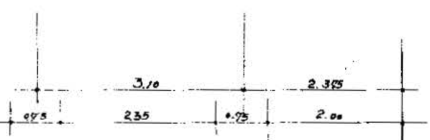
BALKON 7

MERDİVEN BAŞ

AVLU CİHETİ

Resim: 1 üst kat planı.

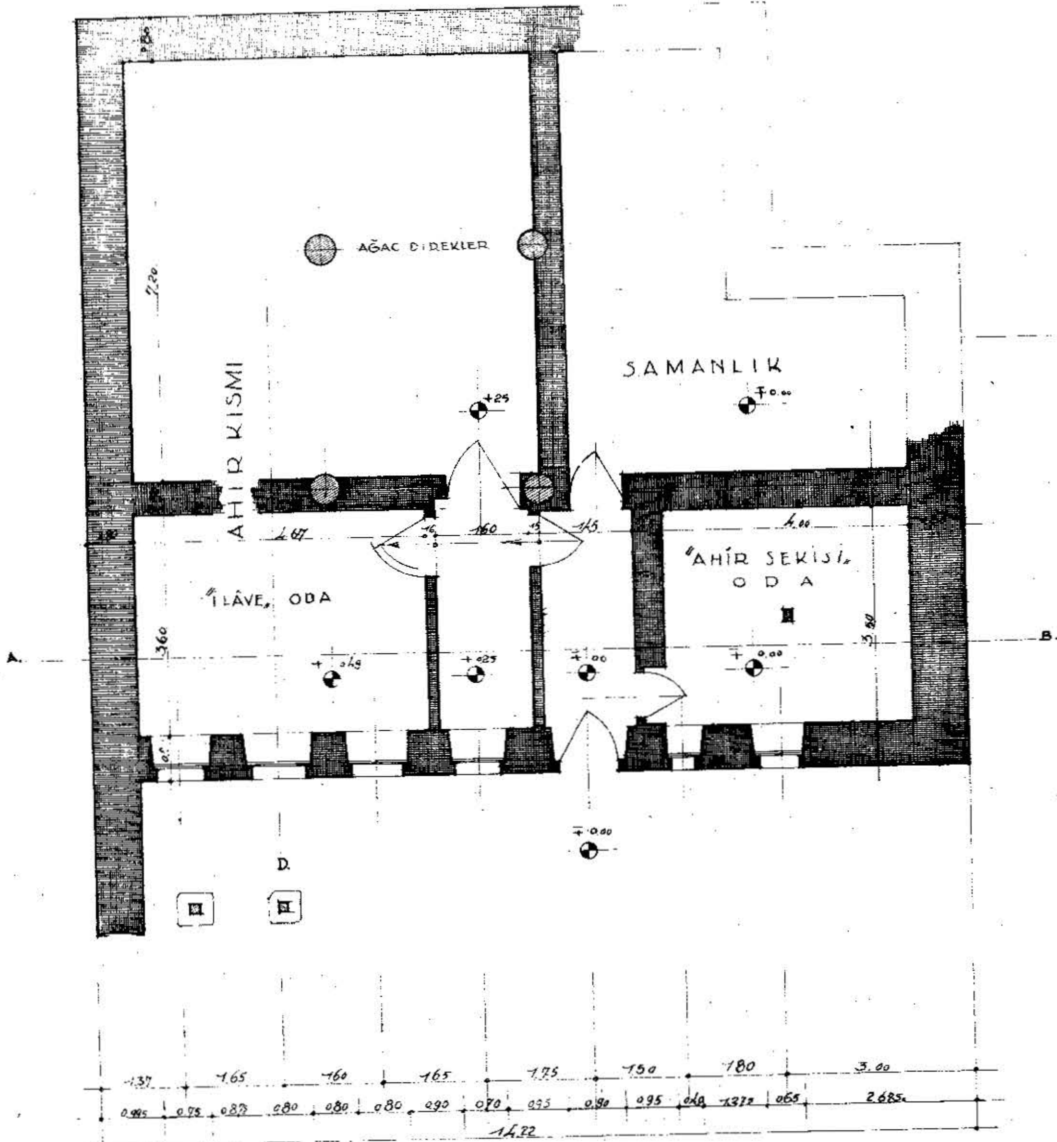
ÇİZEN M. AKOK ARKEOLOG 5-6-1942 ANKARA

Resim: 2 orta kat planı.

YALINIZ ASMAKAT GÖSTERİLMİŞTİR.

ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 5.6.1942 ANKARA

Resim: 3 alt kat planı.

BUKAT BAZI YENİ İLAVELERLE
TADİL EDİLMİŞTİR.

ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 10-6-1942 ANKARA

BAHÇE CEPHESİ

SOFA

SALON "DIVANHANE"

ODA

ASMA ODA

AHIR KISMI

AHIR SEKİSİ ODA

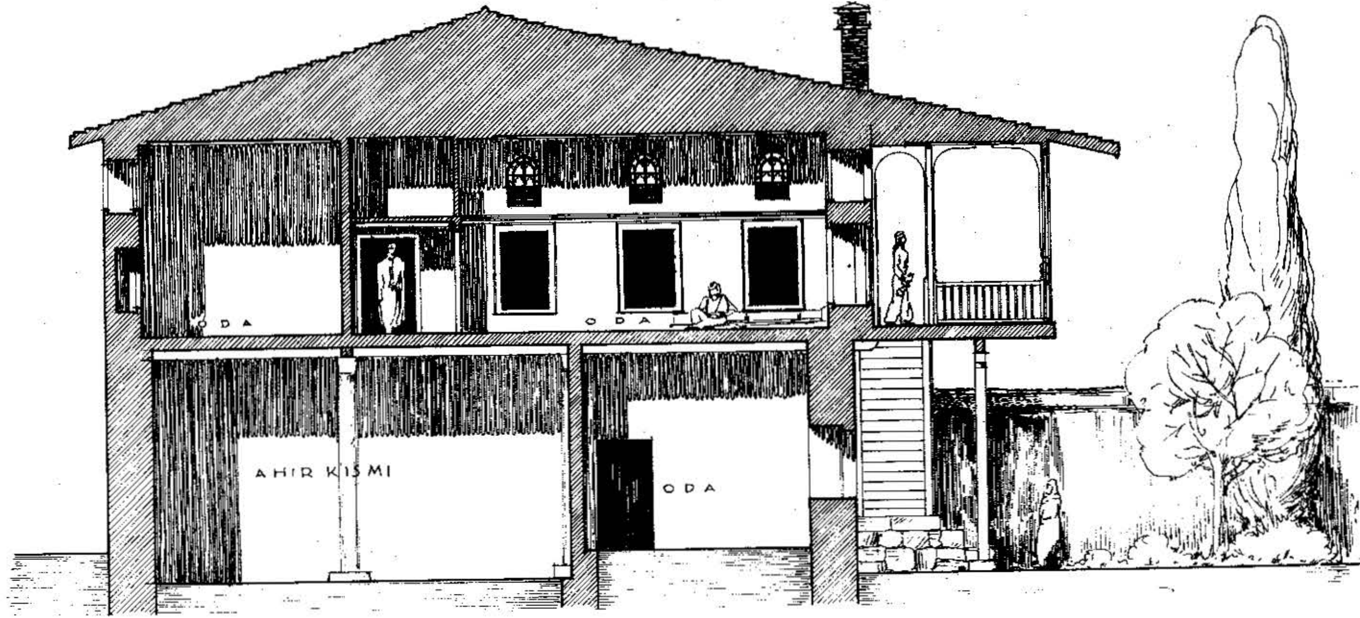
A-B KESİMİ

Resim 4 Cephe ve kesit

ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 15-6-1942 ANKARA

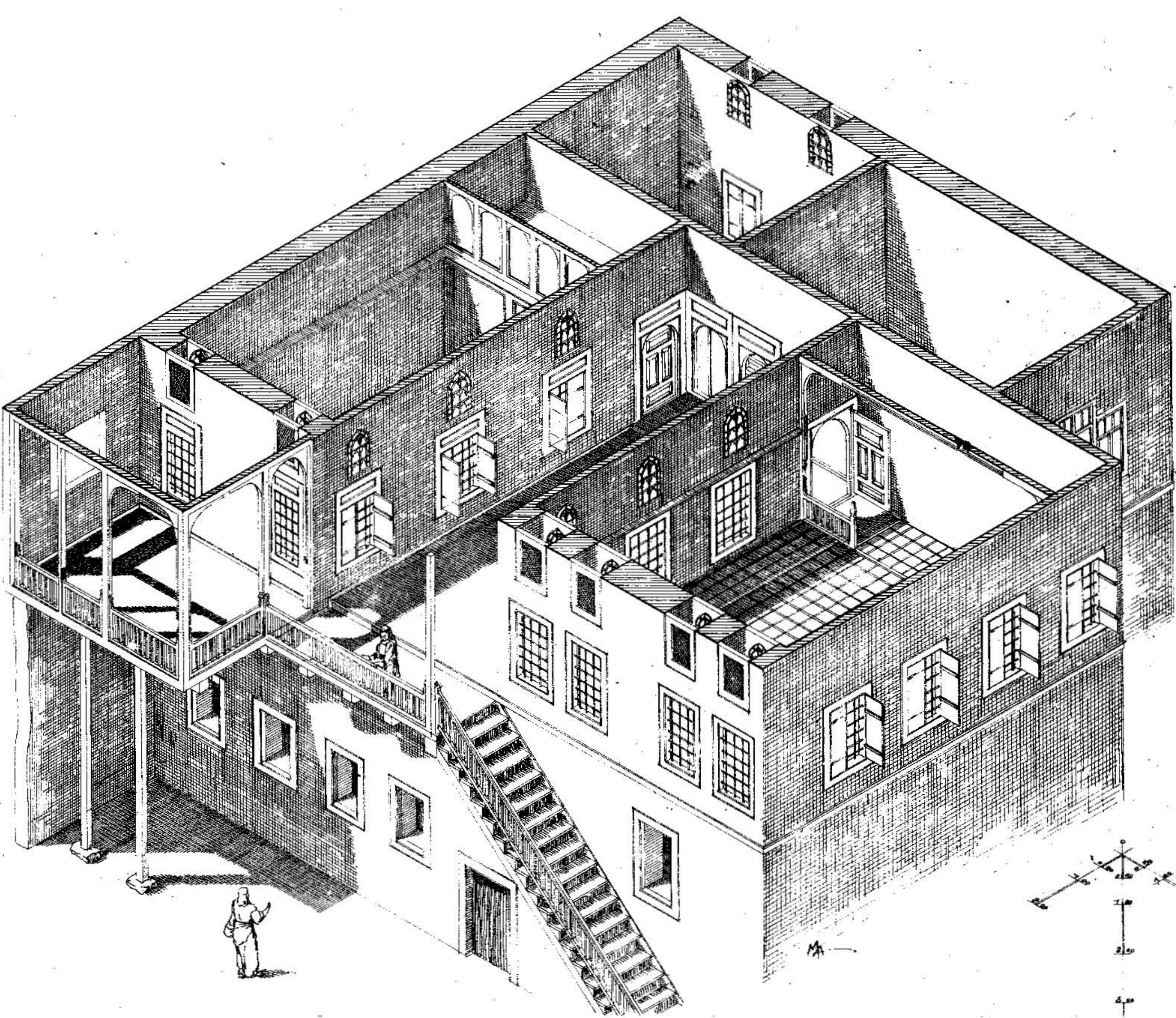

B-A KESİMİ

C-D KESİMİ

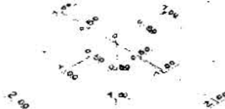
Resim: 5 Kesitler.

Resim: 6 genel görünüş

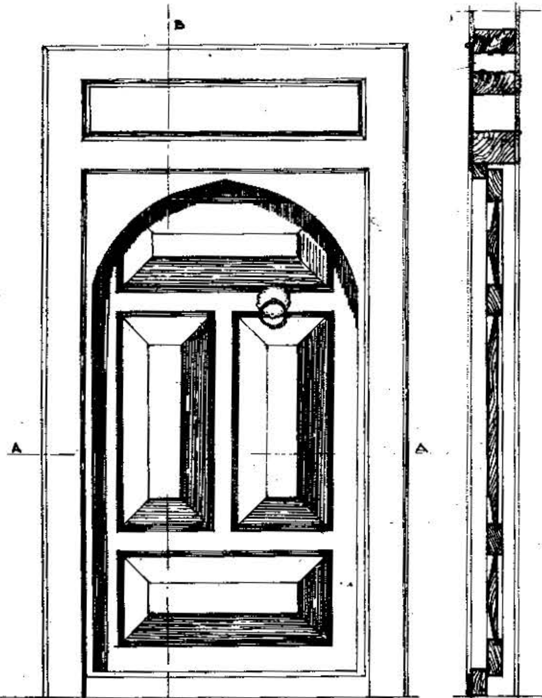
"DAM ve TAVANLAR KALDIRILARAK"
YUKARDAN AŞAĞIYA BAKIŞ
TABAN ve DUVARLARIN GÖRÜNÜŞÜ

ÇIZEN: M. AKOK 20-5-1942 ANKARA

Resim: 7 tavanların genel durumu
AŞAĞIDAN YUKARIYA BAKIŞ
TAVAN VE BİR KISIM DUVARLARIN GÖRÜNÜŞÜ

ÇİZEN: M.AKOK 10. 5. 1942 ANKARA
ARKEOLOG

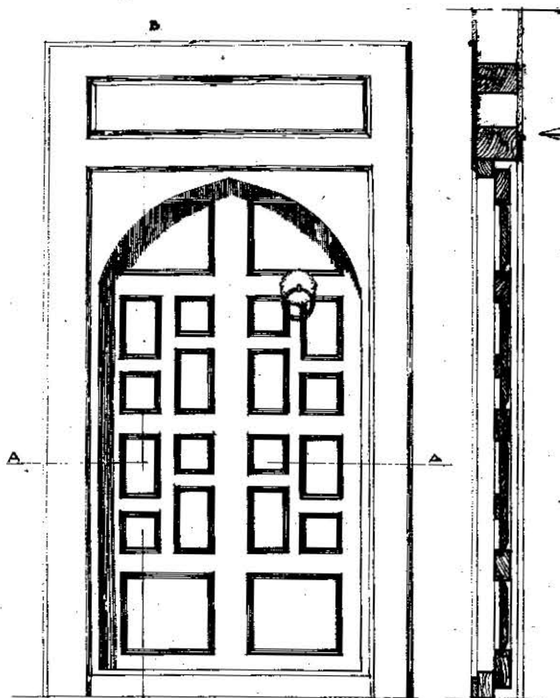
DIVANHANE KAPISI ÖN GÖRÜNÜŞ

B.B KESİMİ

A-A KESİMİ

DİVANHANE KAPISI VE KESİMLERİ.

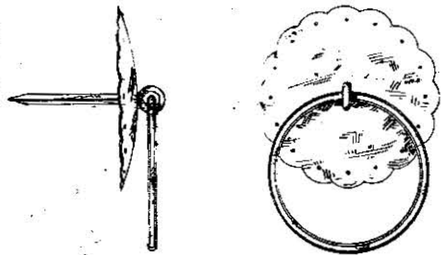
BÜYÜK ODA KAPISI ÖN GÖRUNÜŞ

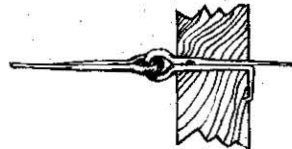

B.B KESİMİ

A-A KESİMİ

BÜYÜK ODANIN KAPISI VE KESİMLERİ

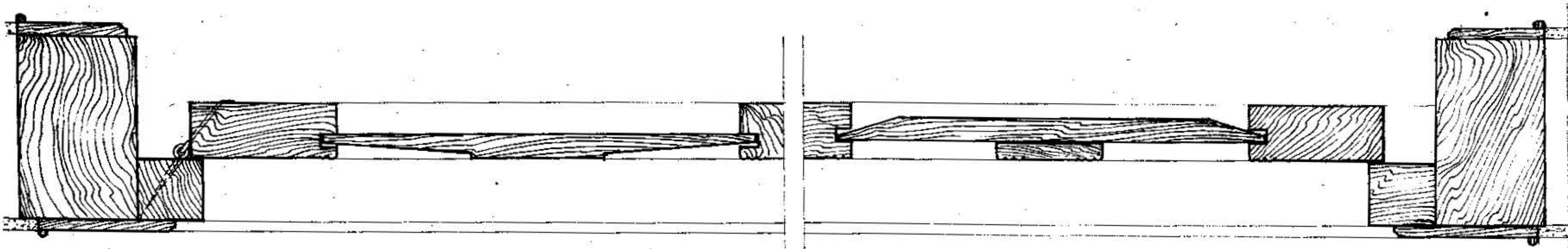

HALKALARIN ÖN, YAN GÖRÜNÜŞÜ

MENTEŞELER GÖRÜNÜŞÜ

HALKA VE MENTEŞELER DÖĞME DEMİR

DİVANHANE KAPISI A-A KESİMİ TAFSİLÂTI

BÜYÜK ODA KAPISI A-A KESİMİ TAFSİLÂTI

Resim 8 kapu tafsilatı.

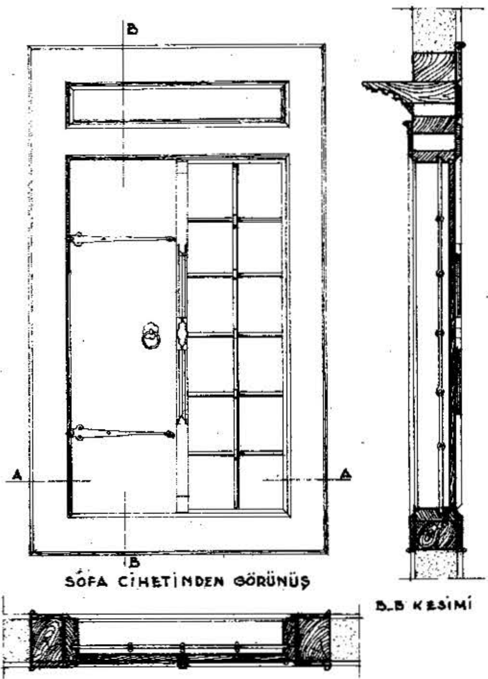
KAPILARIN MALZEMESİ; SARI ÇAMDIR.
KAYITLAR ve SERENLER; DELİK ZIVANALI OLARAK ÇATILMIŞTIR.
TABLALAR; KİNİŞLER İLE YERLEŞTİRİLMIŞTIR.

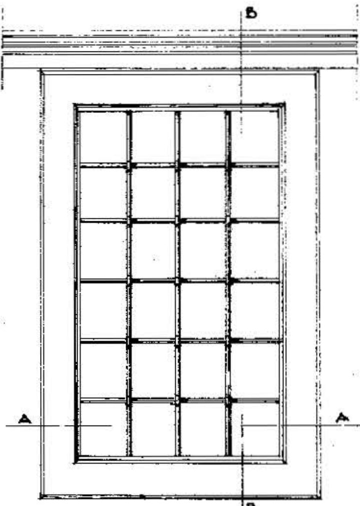
ÇİZEN M. AKOK ANKARA. 30.6-1942

Resim: 7 tavanların genel durumu
AŞAĞIDAN YUKARIYA BAKIŞ
TAVAN VE BİR KISIM DUVARLARIN GÖRÜNÜŞÜ

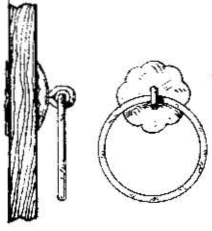
ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 10. 5 - 1942 ANKARA

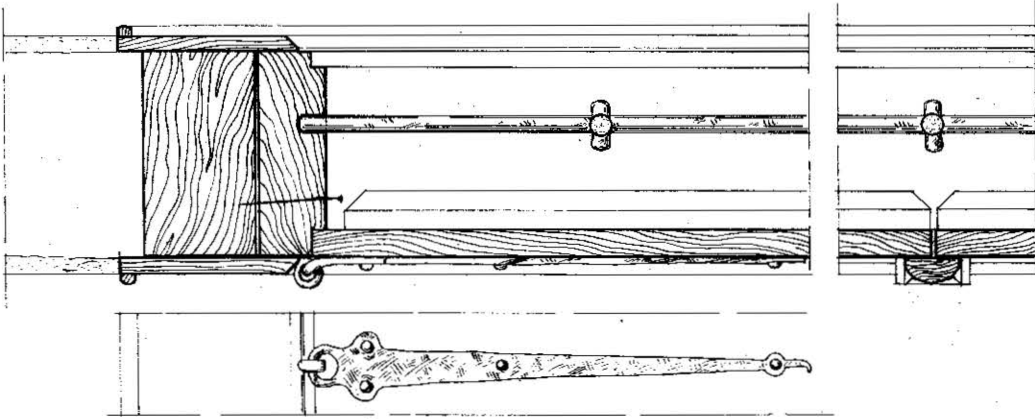

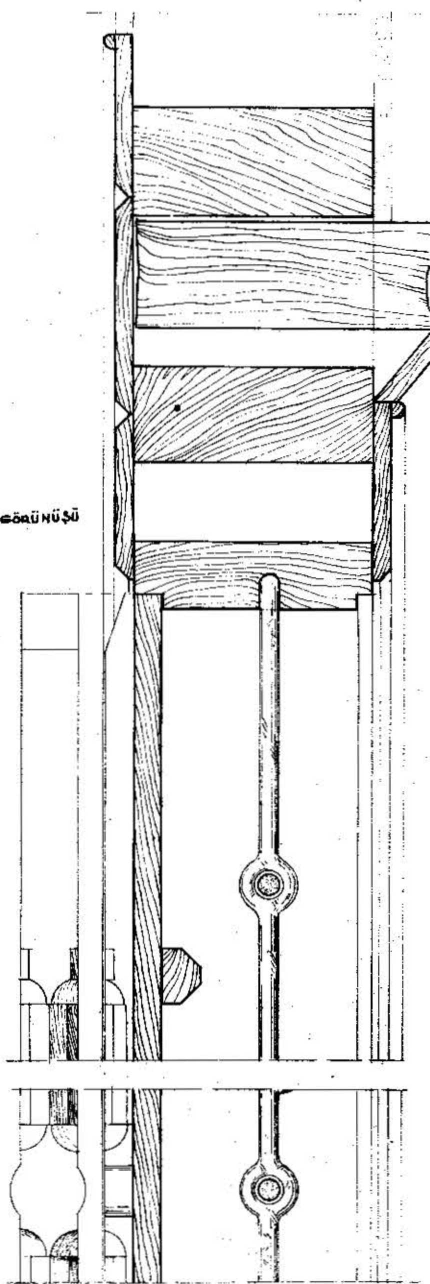

PENÇERE KASASI, PEVAZLARI VE KAPAKLARI SARI ÇAMDAN YAPILMIŞTIR

PARMAKLIK, MENTEŞE VE HALKALAR DÖĞME DEMİRDEN YAPILMIŞTIR.

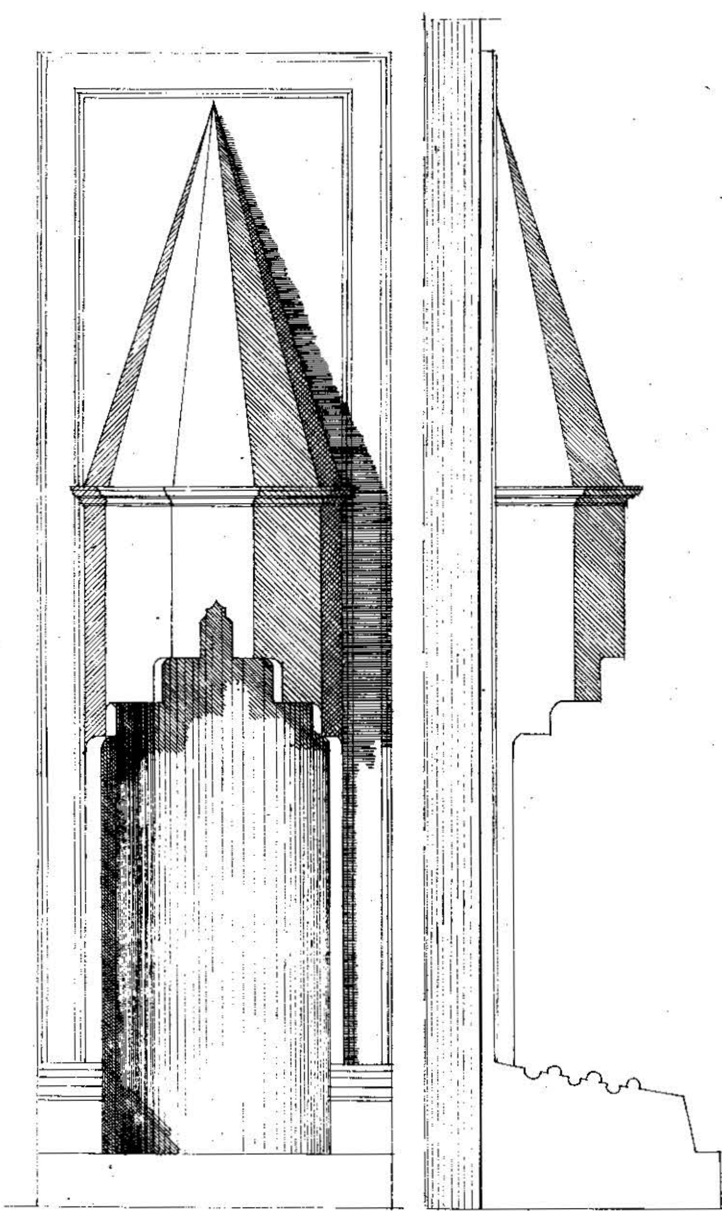

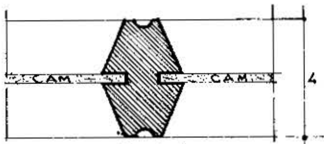

Resim: 9 Pençere tafsilatı.

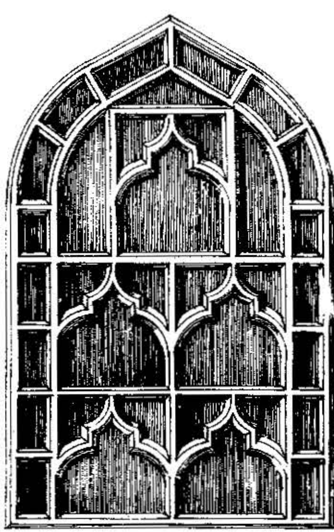
Çizen: M. AKOK Arkeolog 19-6-1942 Ankara

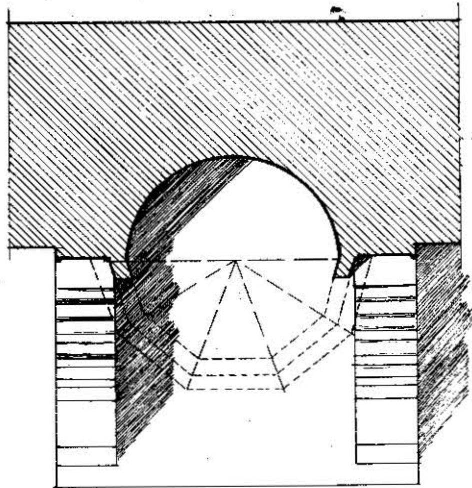
ALÇI KAYIDIN KESİMİ.

ALÇI PENÇERELER;
İKİ YÜZLÜ OLARAK İŞLENMİŞTİR.
CAMLAR RENKSİZDİR.

DİVANHANE ve DİĞER ODALARDAKİ ALÇI PENÇERELER.

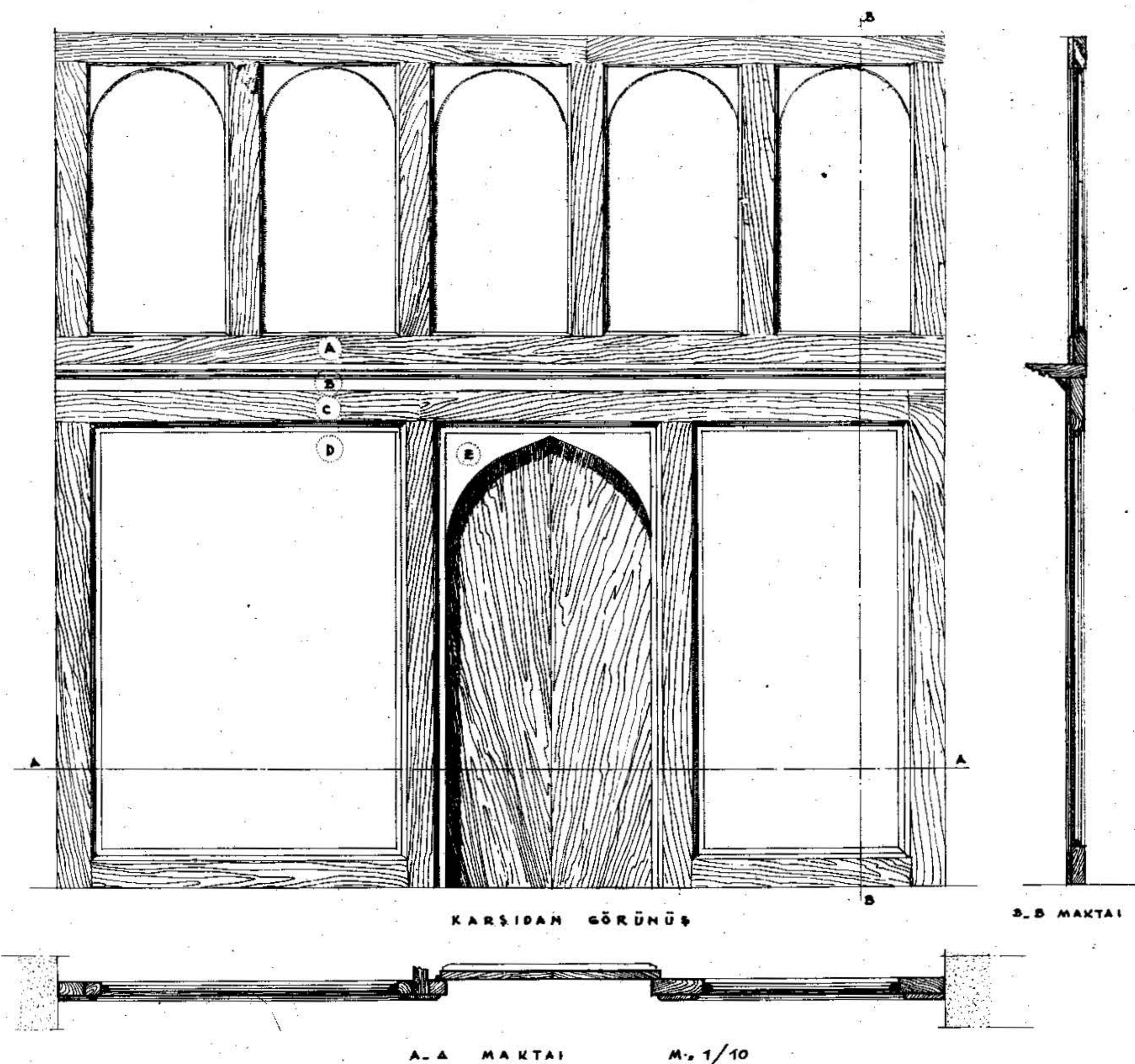
OCAĞIN İÇ KISMI TUĞLA
İLE ÖRÜLMÜŞTÜR.

OGAĞIN PLANI.

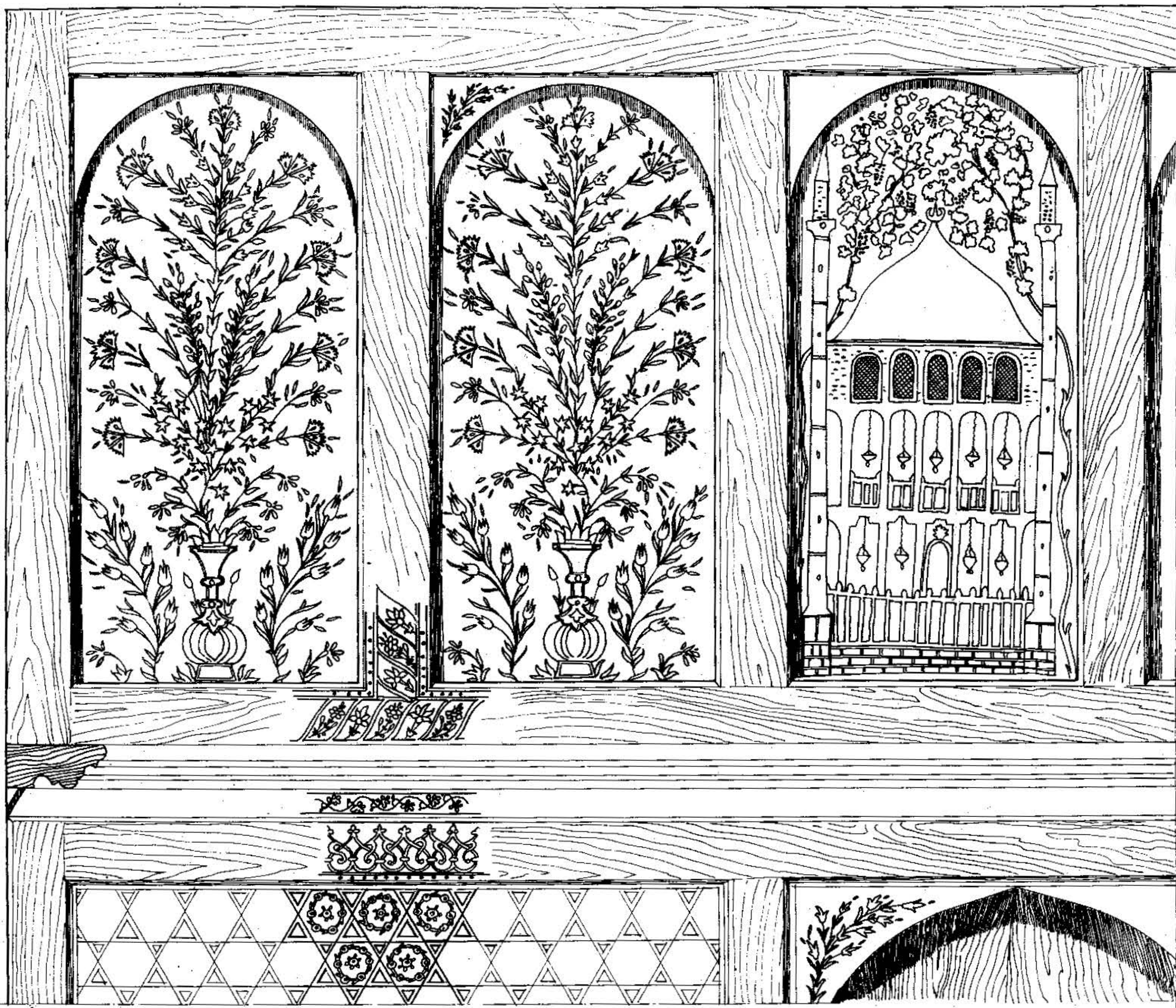

Resim. 10 Alçı pençere ve ocak

ÇİZEN, M. AKOK ARKEOLOG 2-7-1942 ANKARA

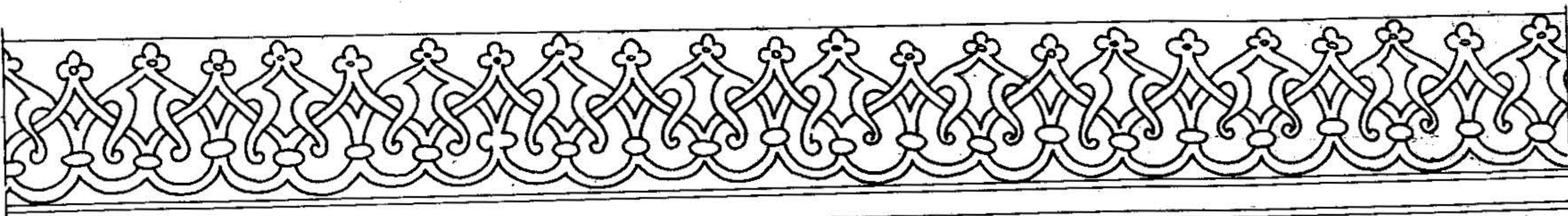
Resim: 11 Ahşap perde duvar bölmesi

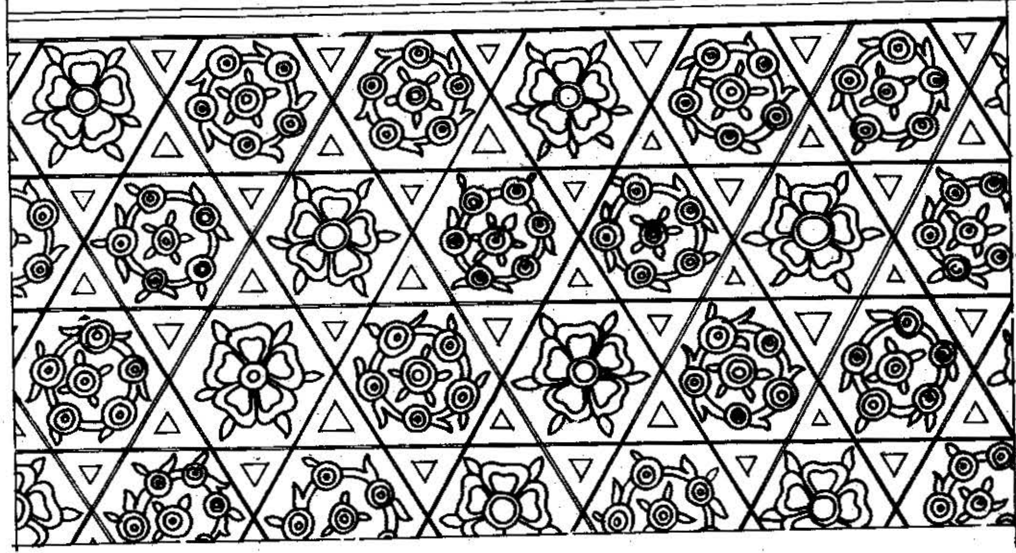

6 Nolu ODADA AHŞAP PERDE DUVARININ BİR KISMI.

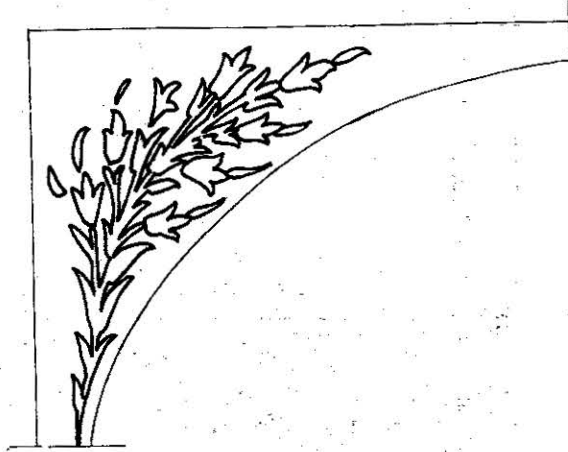
Resim: 12 yağlı boyalı nakışlardan.

ÇİZEN: M. AKOK 8.2.1943 ANKARA
ARKEOLOG

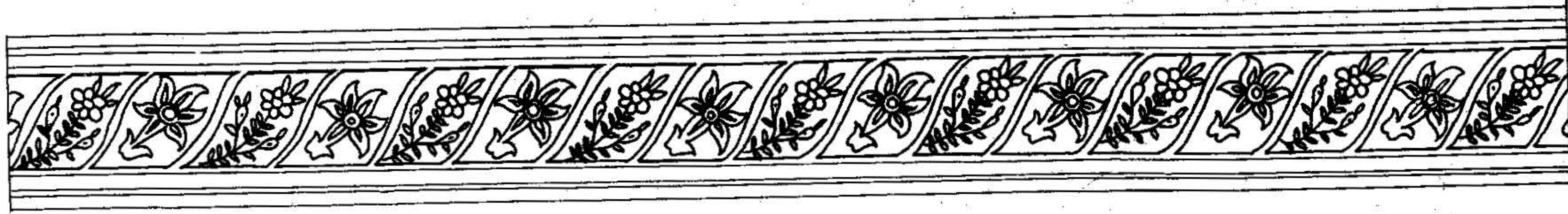
C- D KISMI NAKIŞLARI

E- KISMI NAKŞI.

B- KISMI NAKŞI.

A- KISMI NAKŞI.

Resim: 13 yağlı boyalı nakışlardan.

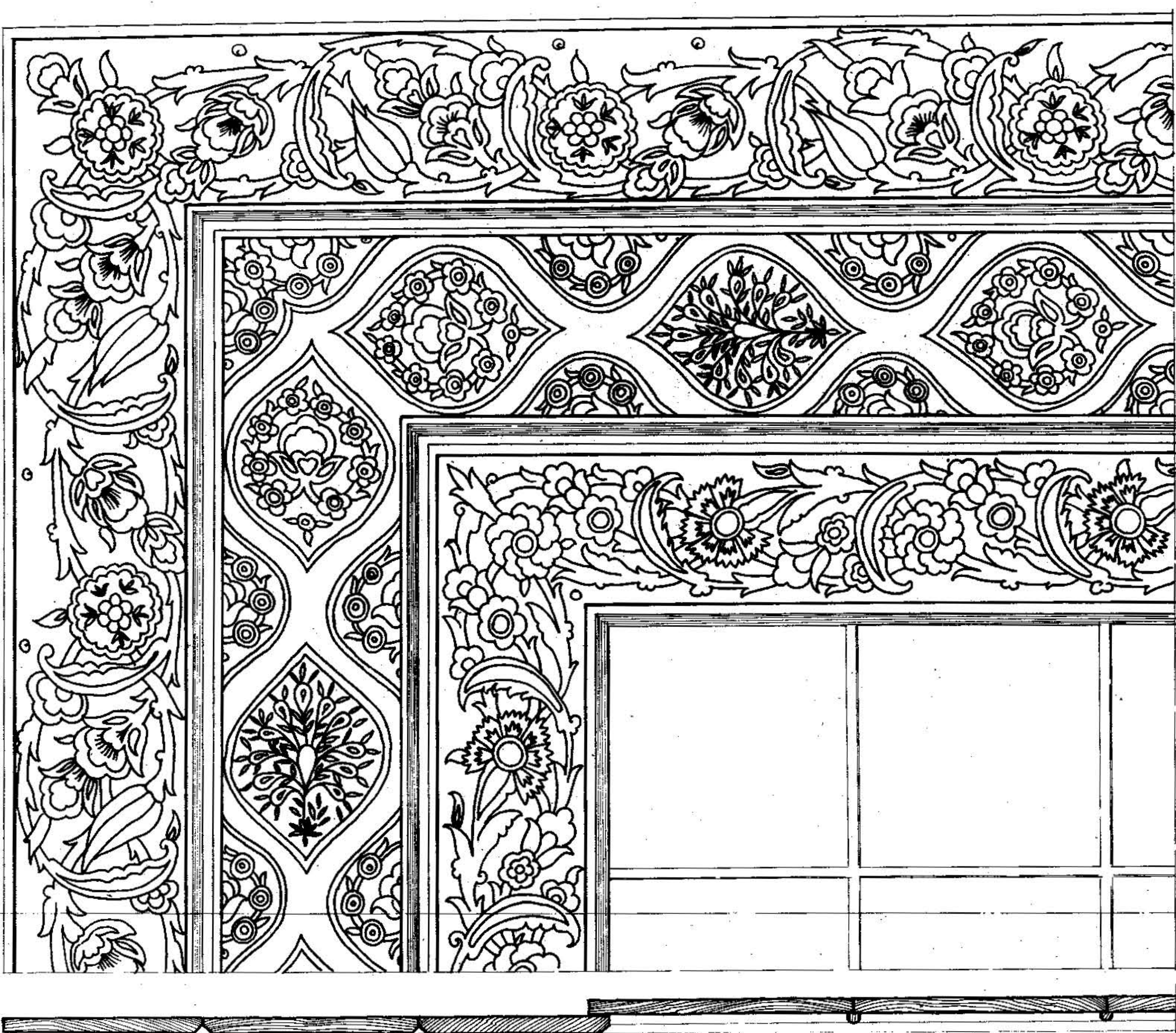
0 2 4 6 8 10 20 Sm.

ÇİZEN: M. AKOK 15-2-1943 ANKARA

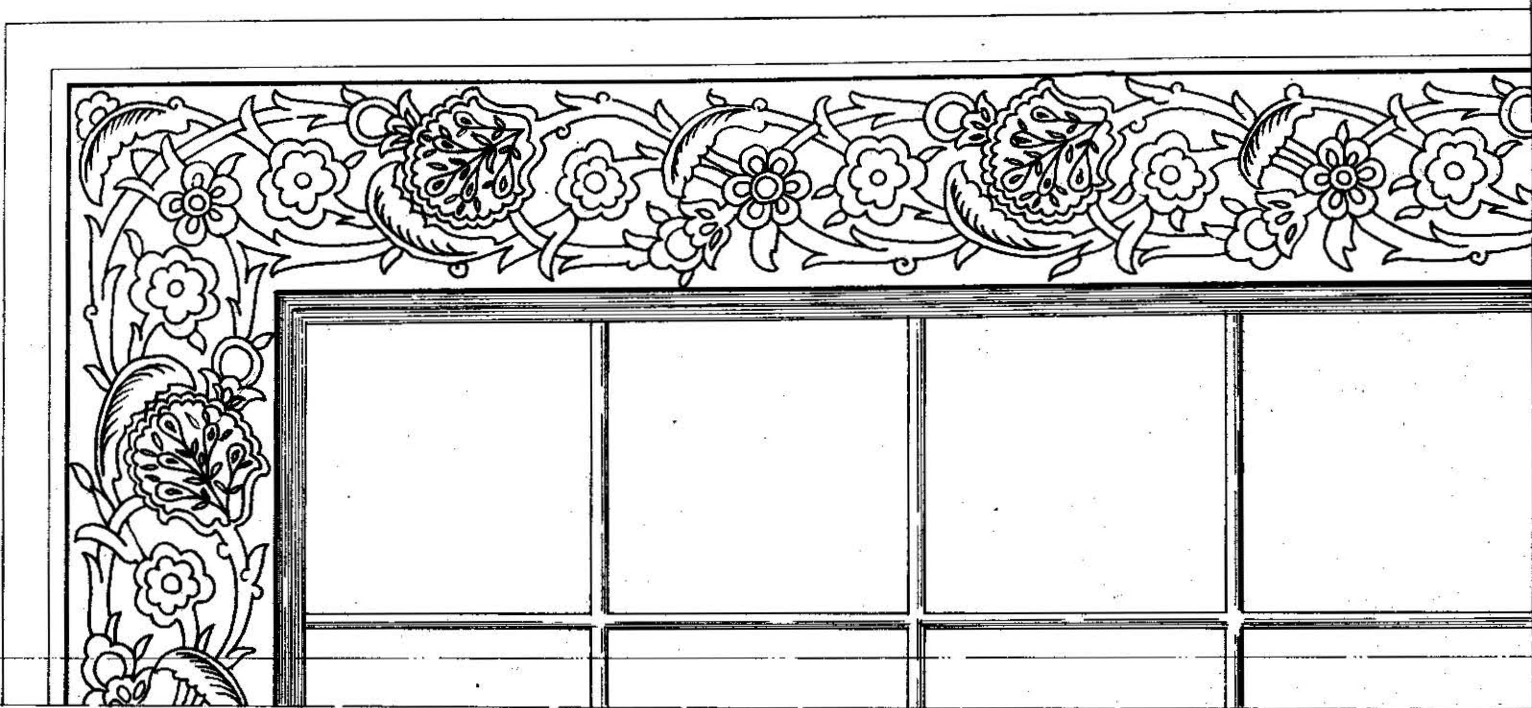

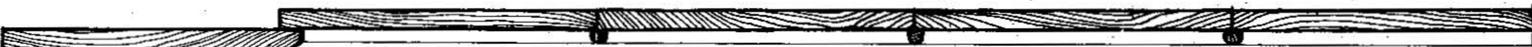
6 N° LU ODA NIN TAVANINDAN BİR KÖŞE VE A-A MAKTAI.

Resim: 14 yağlı boyalı nakışlardan.

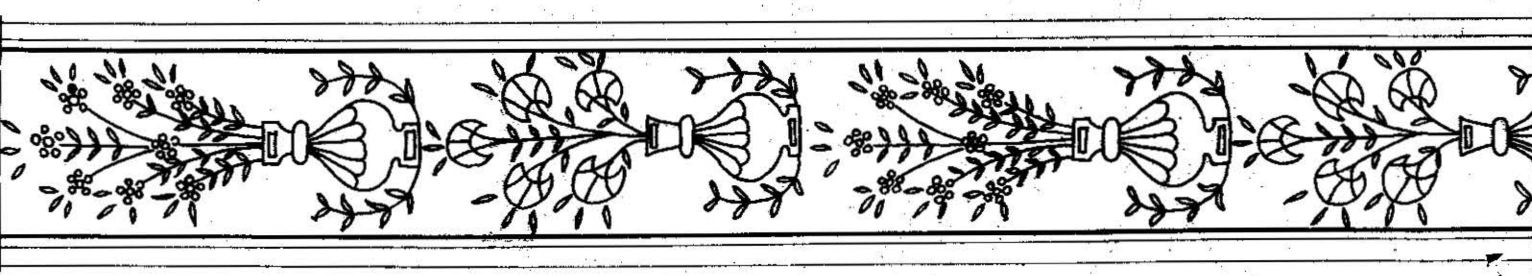
Resim: 15 yağlıboyalı nakışlardan.

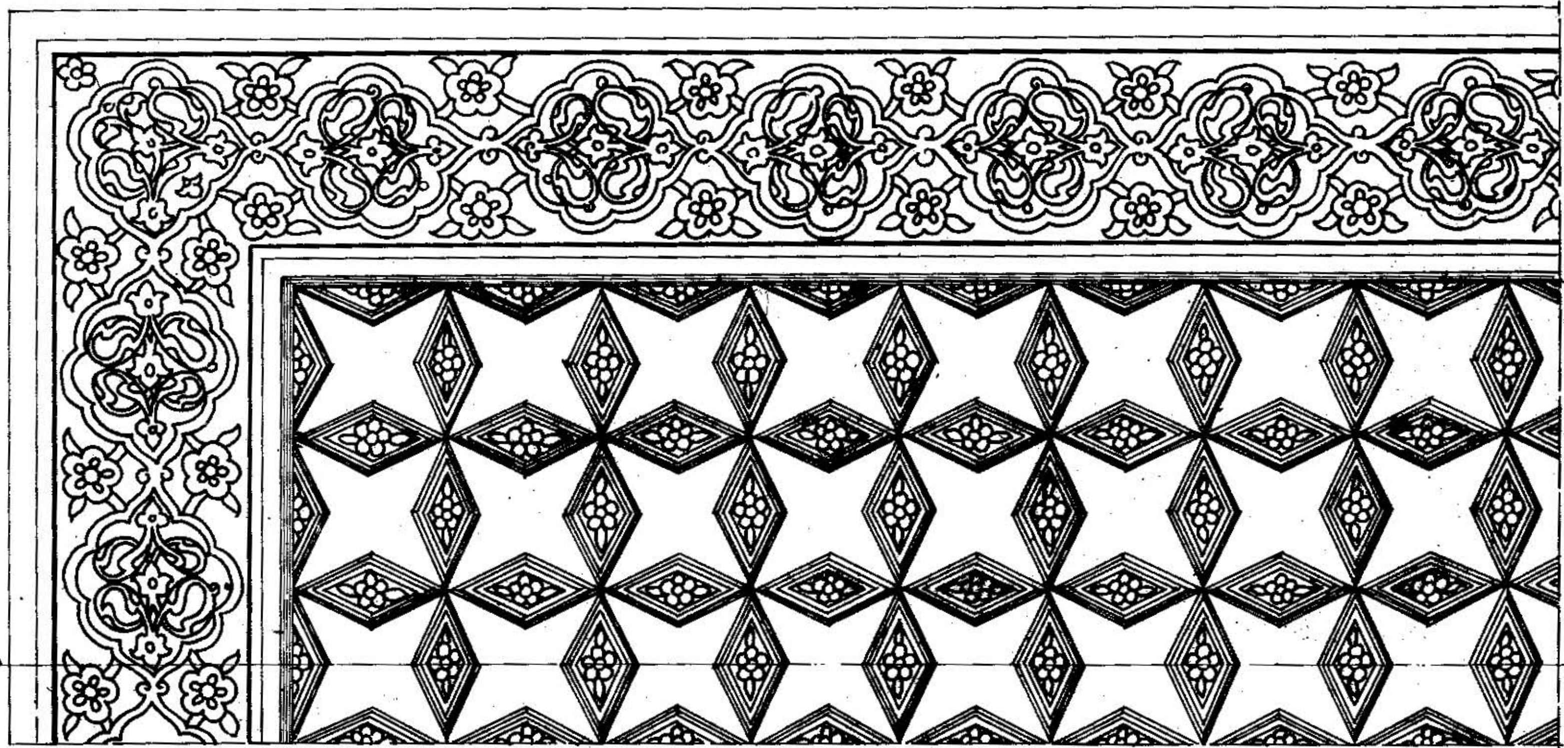
1 Nº LU SOFA TAVANINDAN BİR KÖŞE VE A-A MAKTAI

SOFA PENÇERE PERVAZI.

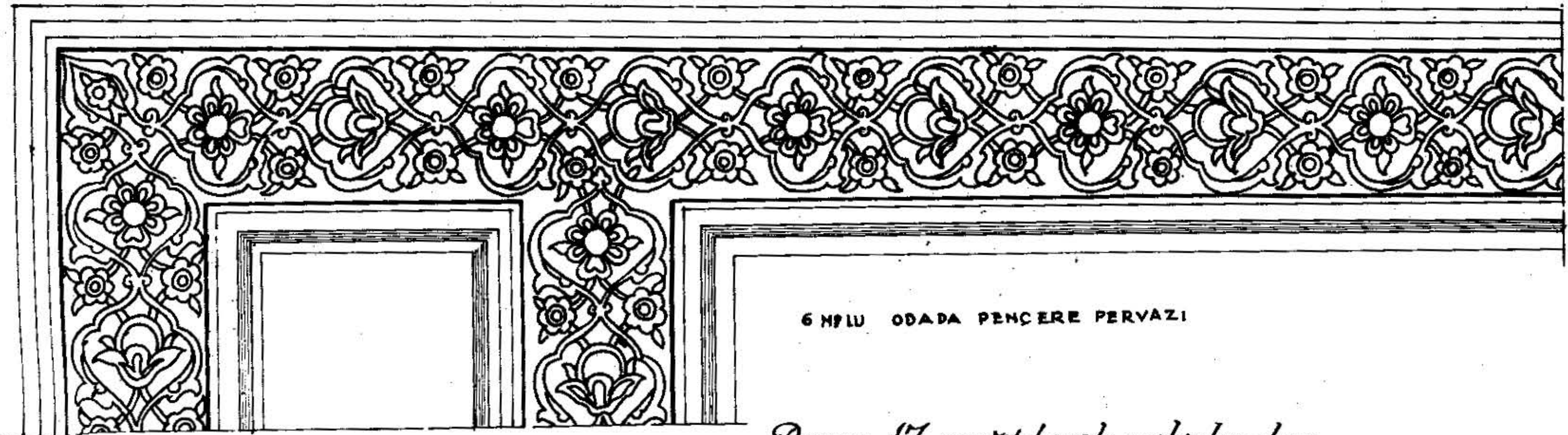

SOFA KAPU PERVAZI.

Resim: 16 yağlıboyalı nakışlardan.

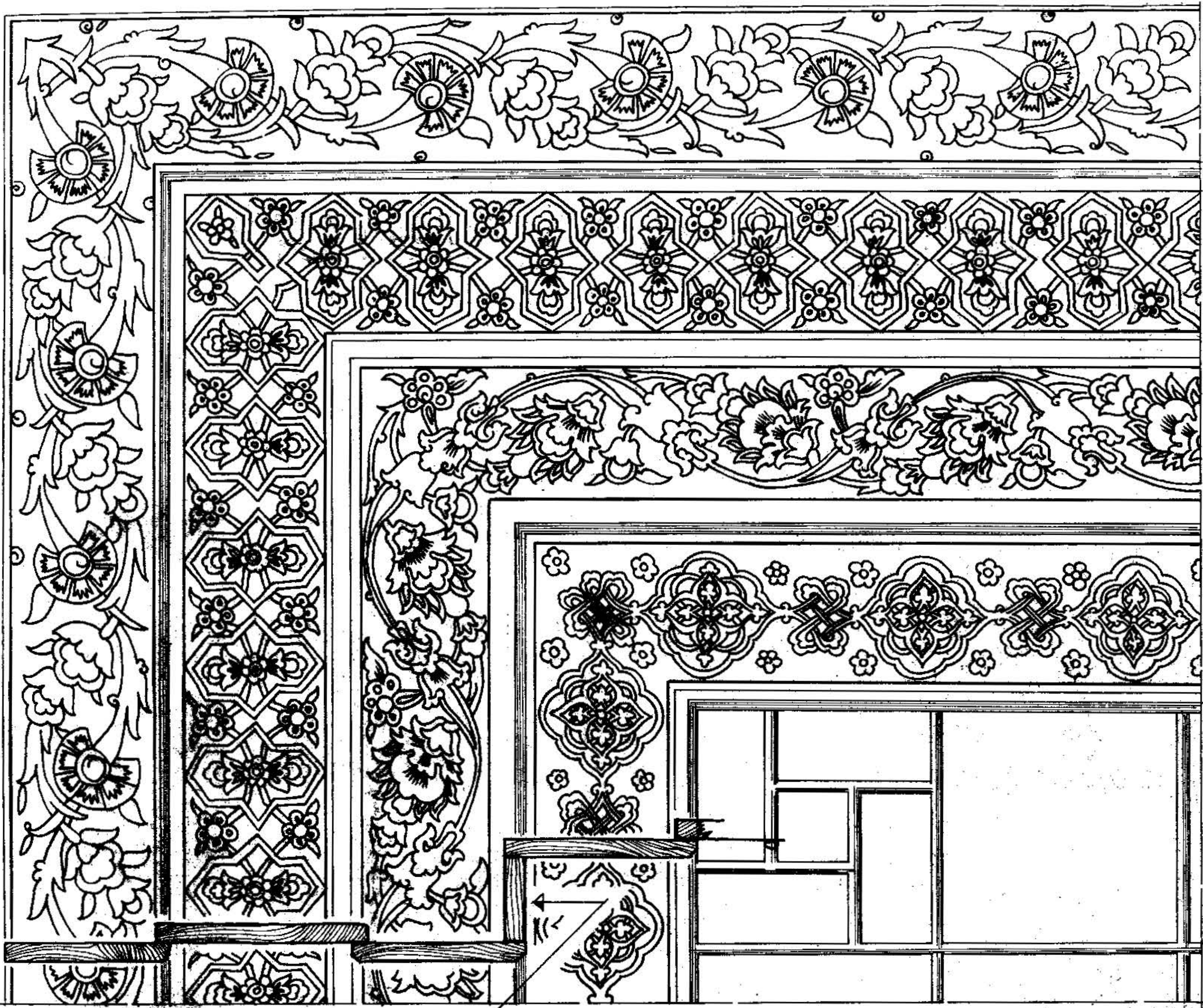

7 No. LU BALKON TAVANI VE A-A MAKTAI

6 No. LU ODADA PENÇERE PERVAZI

Resim. 17 yağlıboyalı nakışlardan

ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 20.7.1945 ANKARA

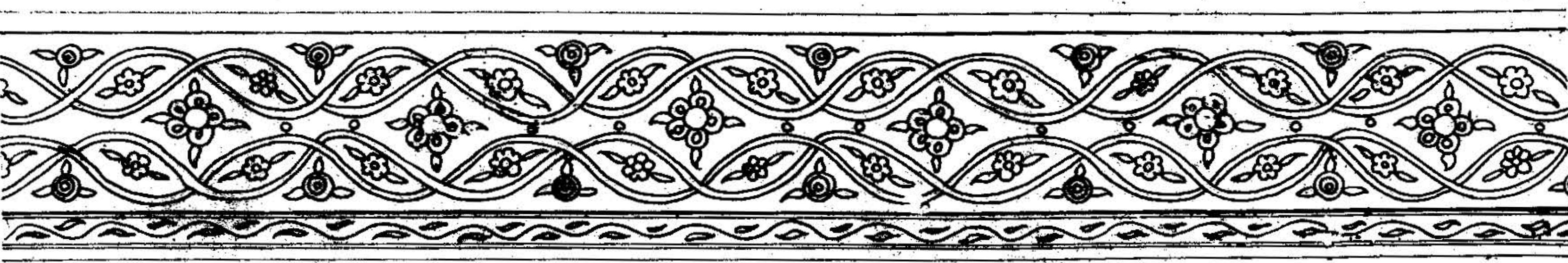

2 N:LU SALONUN TAVANINDAN BİR KÖŞE

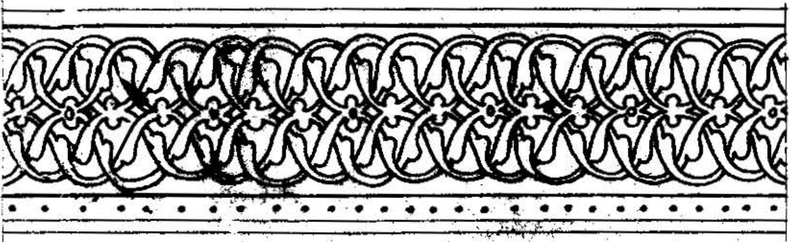
Resim: 18 yağlı boyalı nakışlardan.

0 2 4 6 8 10 20 cm.

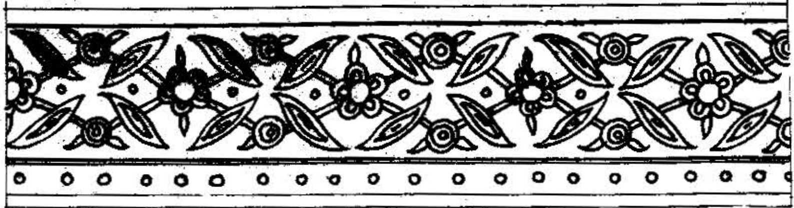
ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 19-2-1943 ANKARA

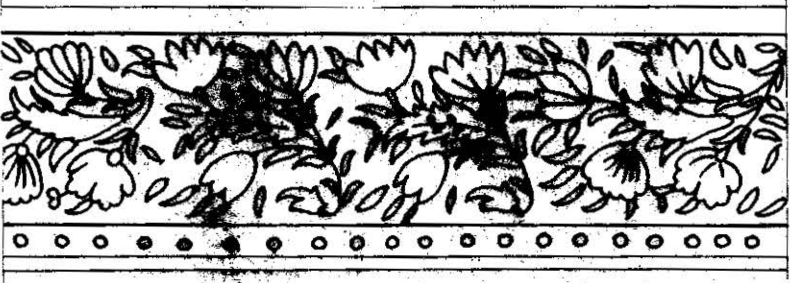
5 Nş LU KISIM TAVAN PERVAZI NAKŞI

PENÇERE ÜST KISMI NAKŞI.

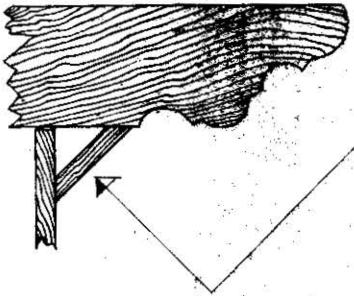
PENÇERE PERVAZ NAKŞI.

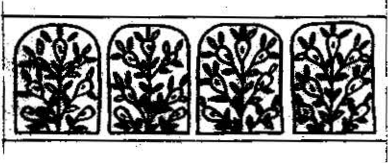

5 Nş LU KISIM KAPU ÜST PERVAZ NAKŞI

ALÇI OCAK KABARTMA SÜSLERİ.

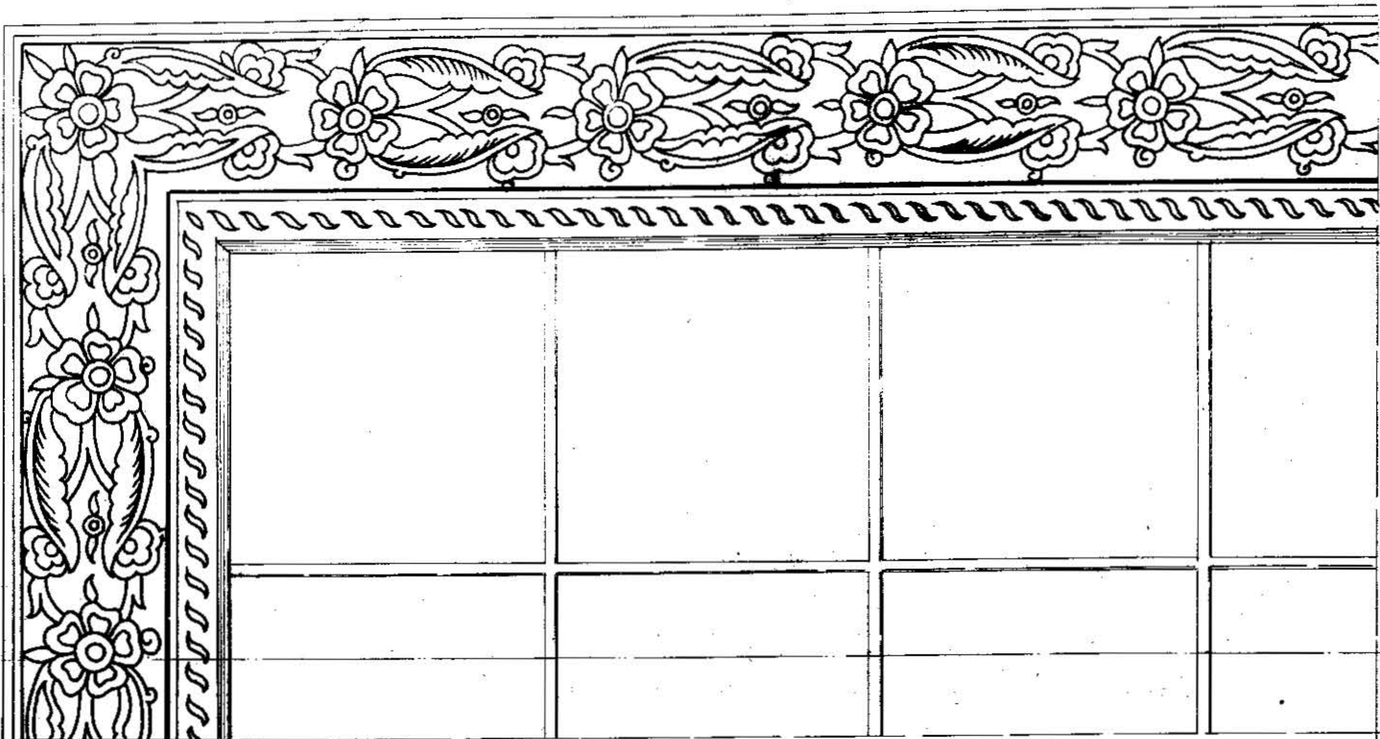

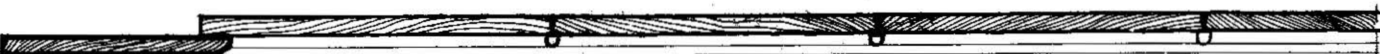
SERĞEN PROFİLİ VE NAKIŞLARI.

0 2 4 6 8 10 20 Sm.

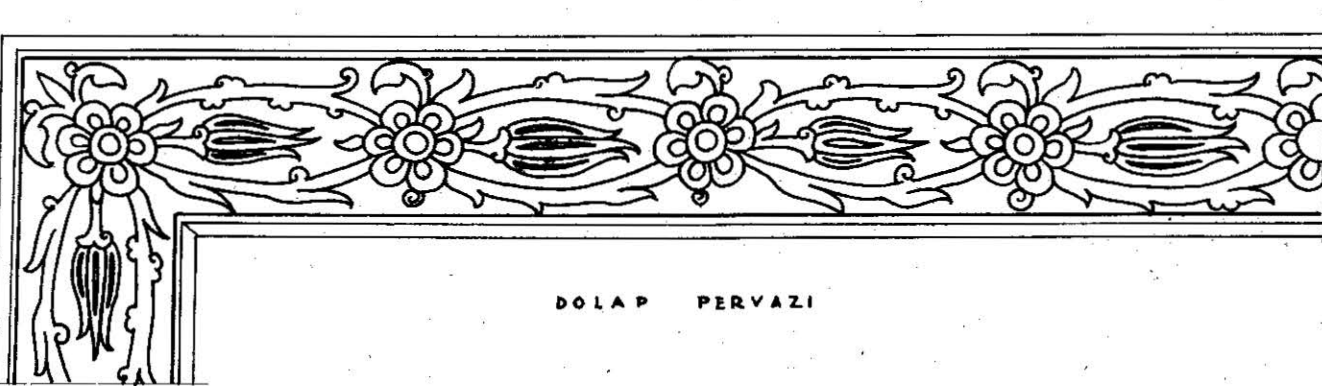
ÇİZEN: M. AKOK ARKEOLOG 25. 2. 1943 ANKARA.

Resim: 19 Salonun nakışlarından.

A-A MAKTAI   4. ODANIN TAVANI KÖŞESİ

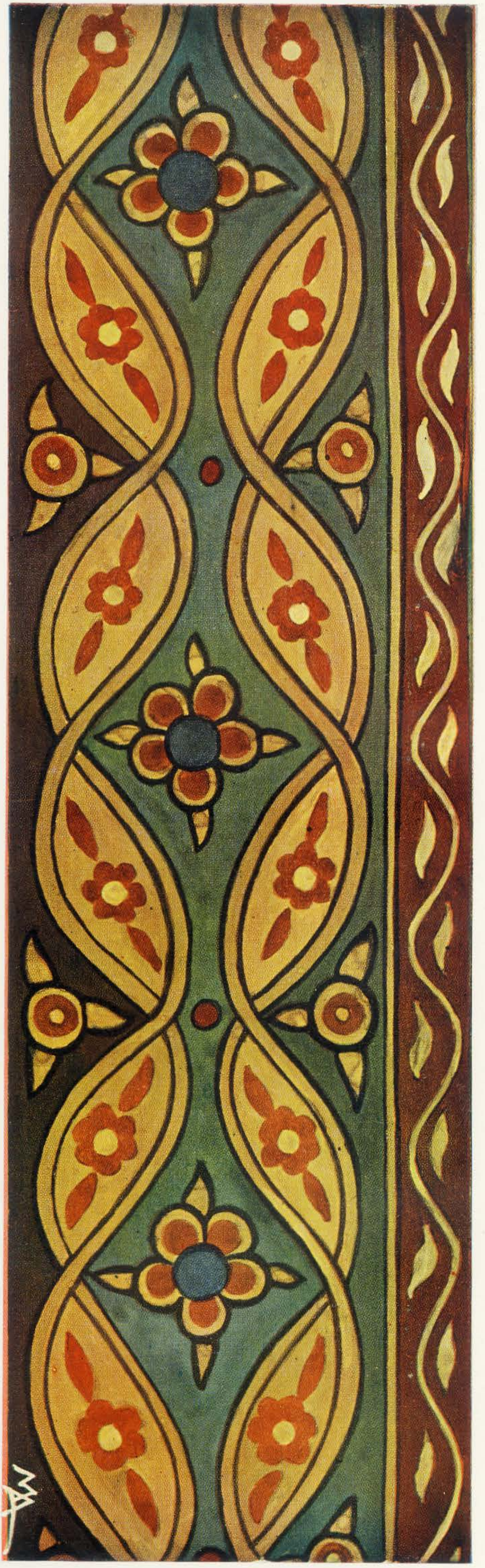

DOLAP PERVAZI

Resim: 20 yağlı boyalı nakışlardan.

0 2 4 6 8 10 20 Sm.

ÇİZEN M. AKOK 15-1-1945 ANKARA
ARKEOLOG

Boyalı nakışlardan bir örnek